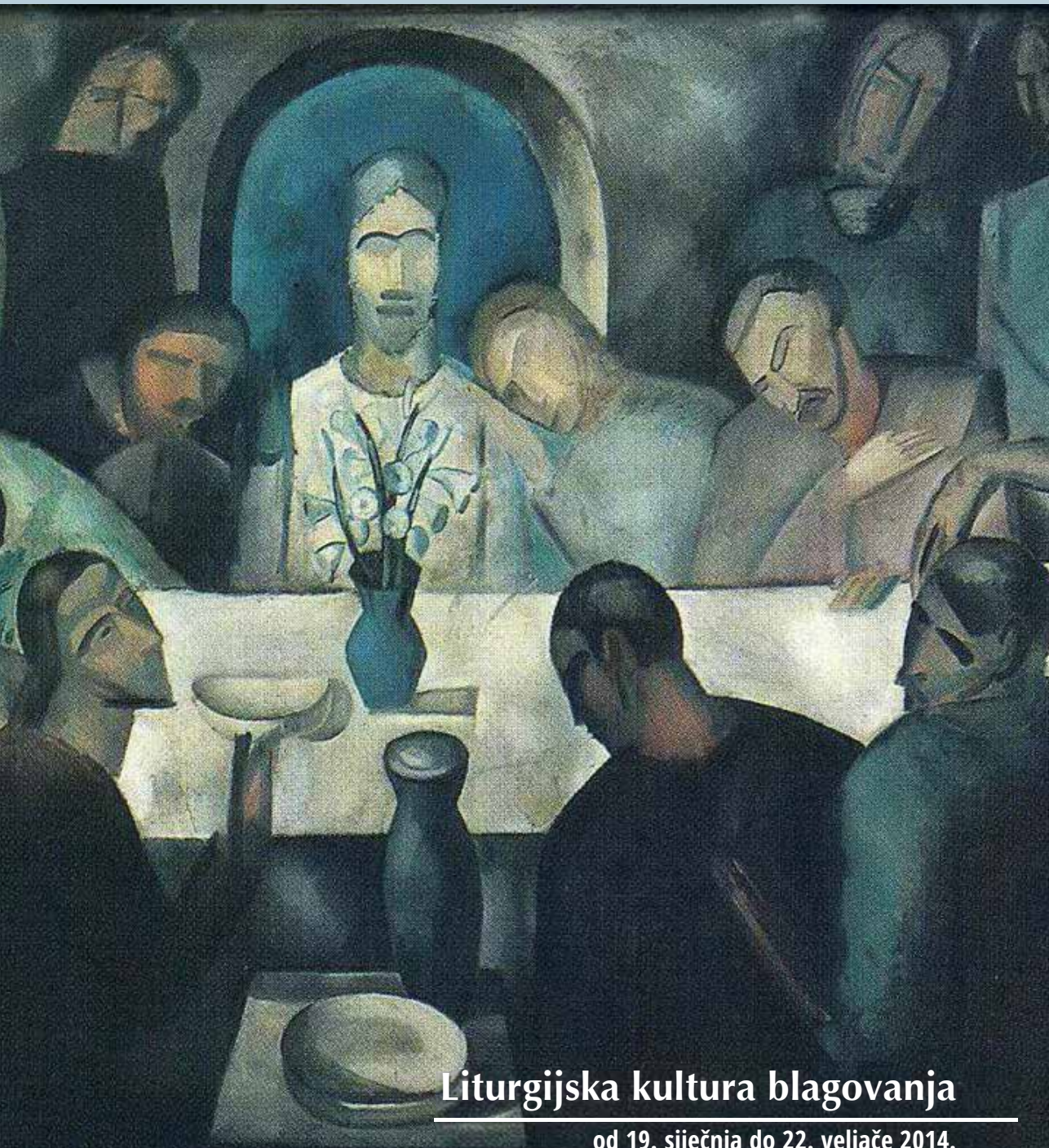

1
2014

liturgijsko-pastoralni list
ŽIVO VRELO

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XXXI. • CIJENA: 13 KN

Liturgijska kultura blagovanja

od 19. siječnja do 22. veljače 2014.

2014 ¹

God. XXXI. (2014.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Ante Crnčević

Uredničko vijeće:
mons. Ivan Šaško,
Ante Crnčević, Petar Bašić,
Ivan Čurić, Ivica Žižić

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Ivan Šaško

Uredništvo:
Ante Crnčević, Ivan Andrić,
Lana Vuičić

Grafička priprema:
Tomislav Koščak

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
Faks: 01 5635 051
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Grafika Markulin, Lukavec

Andre Derain, Posljednja večera, 1911.

ISSN 1331-2170 – UDK 282 ŽIVO VRELO

urednikova riječ

1

- ☐ Glad je dar

naša tema: Liturgijska kultura blagovanja

2

- ☐ Euharistijski stol i kršćanska kultura blagovanja, A. Crnčević
- ☐ Poveznice slavlja, liturgijskoga vremena i kulture blagovanja, I. Šaško

otajstvo i zbilja

20

- ☐ Biblijska razmišljanja:
I. Šaško, S. Slišković, I. Dodlek,
A. Vučković, I. Raguž
- ☐ Druga nedjelja kroz godinu
- ☐ Treća nedjelja kroz godinu
- ☐ Prikazanje Gospodinovo. Svijećnica
- ☐ Peta nedjelja kroz godinu
- ☐ Šesta nedjelja kroz godinu

trenutak: pisma čitatelja

40

- ☐ Biskupova blagoslovna gesta u procesijama

Glad je dar

Blagovanjem ljudsko biće očituje potrebu za hranom. Pokazuje se kao stvorenje koje je cijeloga života potrebno, ovisno, nedostatno samo sebi, upućeno k drugima. Glad je slika čovjeka koji ostaje ograničen u svojoj stvorenosti. Glad je trajna škola poniznosti u kojoj otkrivamo svoje mjesto pod nebeskim svodom. Da bismo preživjeli, nije nam dostatna samo hrana. Nužna nam je i potreba za hranom i blagovanjem. Tako se već i sâma potreba za hranom, duboko usađena u čovjekovo tijelo, doživljava kao dar. Glad je čudesni dar, dan prije negoli u ruke uzmemo hranu koja nam je u stvorenjima darovana. Rođeni smo iz darovanosti i u svemu živimo iz dara. Bog nas je stvorio potrebitima hrane kako ne bismo zaboravili živjeti. I kao što se sav život živi u susretanju s drugima, u odnosima, u zajedništvu koje oblikuje kulturu življenja, tako i potreba za hranom daje prostor potrebi za zajedništvom blagovanja. Kod zajedničkoga stola, blagujući hranimo tijelo, ali istovremeno živimo i hranimo ljepotu ljudskih odnosa, odgovornost za druge, radost služenja drugima, poniznost koja prihvata služenje drugih i potrebu za njima... Kultura blagovanja, po domišljatosti koja stol i jelo čini uvijek privlačnim, trajno unaprjeđuje radost življenja u zajedništvu s ljudima i sa svim stvorenjem. Sjesti za stol i blagovati znači dijeliti s bližnjima svoju »glad«, istinu da smo u životu neprestance u potrebi za nečim, ali i dijeliti s njima i svaki dar koji se u čudесној providnosti života stavlja pred nas.

Blagovanje nas otkriva onakvima kakvi jesmo. Otkriva nama samima onakve kakvi jesmo i upućuje nas k drugima. Način na koji blagujemo očituje naše navike, želje, izgrađenost odnosa prema drugima, odgovornost za njih, umijeće prepoznavanja darova i poniznost koja je uvijek zahvalna za sve što primamo. Blagovanje nam otkriva i Darivatelja svega. Nebeski Otac, Stvoritelj svega, utjelovivši se u Isusu Kristu, odabrao je stol i zajedništvo blagovanja kao radosno iskustvo u kojemu kušamo i živimo čudesni dar otkupljenja. Krist je sebe učinio slugom i poslužiteljem kod stola Gozbe ljubavi, koja rađa i oblikuje Crkvu, zajednicu njegovih vjernika. Otkriti gozbenu ljepotu Euharistije znači prepoznati zajedničarsko lice Crkve za čijim stolom, uz Gospodina, nitko nije stranac.

Urednik

Euharistijski stol i kršćanska kultura blagovanja

Ante Crnčević

Blagovanje je više od jela. Ono uključuje pripravu jela i pripremu za jelo, dostatno vrijeme, posebnost trenutka, stol, pribor i ures stola, posluživanje, slijed jelâ i ritual uzimanja hrane, uljudbu ponašanja, ljepotu razgovora, blizinu i zajedništvo osoba... Blagovati znači dati uzimanju hrane šire značenje: kulturalno, antropološko, društveno, blagdansko, slavljeničko, pa i teološko. Kao što bilo koje »uzimanje hrane« nije blagovanje, tako ni svaka gozba nije slavlje. Slavlje i blagovanje se međusobno traže i jedno drugo izriču i upotpunjuju.

Sjesti za stol, razgovarati, dijeliti misli i osjećati zajedništvo ljudska su iskustva koja su u mnogočemu dodirna s jelom i blagovanjem. Blaguje se za stolom kao što se i razgovara za stolom. Zajedništvo stola oblikuje posebnu kulturu blagovanja i uređuje pripadni mu način razgovora. Razgovarati se može bilo gdje, ali razgovor za stolom daje riječi težinu, uobličuje ju u povjerenje, u obećanje, u sigurnost da je izgovorena riječ istinita i da će izrečeno obećanje biti izvršeno. I jesti se može na više načina: usputno, hodajući, stojeći, ali samo se za stolom blaguje. Blagovanje je više od jela. Ono uključuje pripravu jela i pripremu za jelo, dostatno vrijeme, posebnost trenutka, stol, pribor i ures stola, posluživanje, slijed jelâ i ritual uzimanja hrane, uljudbu ponašanja, ljepotu razgovora, blizinu i zajedništvo osoba... Blagovati znači dati uzimanju hrane šire značenje: kulturalno, antropološko, društveno, blagdansko, slavljeničko, pa i teološko. Kao što bilo koje »uzimanje hrane« nije blagovanje, tako ni svaka gozba nije slavlje. Slavlje i blagovanje se međusobno traže i jedno drugo izriču i upotpunjuju. Slavlje daje značenijski pečat blagovanju, a blagovanje u slavlje unosi radost i produbljuje zajedništvo. Korisno je, stoga, proniknuti u antropološke, kulturalne i socijalne vidike blagovanja kako bismo otajstvo kršćanske vjere, slavljeno u euharistijskom blagovanju, mogli razumijevati i životno kušati u širem teološkom čitanju značenja hrane i blagovanja.

Jezikoslovni raspleti

Hrvatska riječ *blagovati* čuva svetost i važnost trenutka u kojemu se blaguje. Ona unosi u blagdansko ozračje, u slavlje. Blagdanu i slavlju nije dostatno iskustvo koje nazivamo »jesti« ili »uzimati hranu«, »(na)hraniti se«. Glagol *blagovati* danas rabimo u nestalnosti značenja, od 'jesti' do 'častiti se' ili 'gostiti se', ali on je izvorno značio *dobro jesti* jer odrednica *blago-* nosi značenje dobrog (kao i u glagolu 'blagosloviti', dobro govoriti, ili u izrazu 'biti blagoglagoljiv'), pa je u izvedenome značenju nekoć mogao značiti i »jesti meso« (N. Opačić), to jest jesti ono što se smatralo dobrim jelom i što se nije jelo svaki dan. Blagovanje je, stoga, pripadalo posebnim danima, nedjelji i blagdanima, općenito danu slavlja te se uz njega vežu značenja koja su neodvojiva od slavlja i zajedništva. Blagdanovanju pripada blagovanje. U tome odnosu otkriva se i smisao posta kao jedinstvenoga oblika blagdanske pripreve. Post ne niječe vrijednost i potrebu hra-

ne, nego otvara prostor doživljavanju dubljega smisla blagovanja i blagdanovanja. Blagdan daje smisao i blagovanju i postu. Kada pak susretnemo obrnutu »logiku« odnosa između blagdana i blagovanja, blagovanje gubi slavljeničku ljepotu i smisao te se svodi na jelo, pada u ispraznost te se mjeri cijenom koja seže od skromnosti do raskošnosti. Blagovanje koje je osmišljeno blagdanom ne vrijednuje se kroz cijenu i vrijednost jela jer sve što je uključeno u obrednost blagovanja stoji »povrh jela«. U tome ozračju i samo jelo postaje simbolom, nositeljem značenjâ i odnosâ, a ne samo kalorijâ. Stoga se uz pojedine blagdane vežu posebna jela i posebni obredni elementi blagovanja. U tome su smislu kulture izgradile vlastite kalendare blagovanja pa će se blagdani u nekoj mjeri moći razaznavati i po blagdanskome stolu. No, ka-

da svijest o slavlju i smisao blagdana postanu odlučujućim i tvornim elementima slavljenja i blagdanovanja, tada za blagovanje nije presudno što će na stolu biti ponuđeno. Stol i jelo na njemu ne će umanjiti ljepotu slavlja.

Da blagovanje nosi znatno šire značenje od hranjenja pokazuje i razvojni put glagola *hraniti* (*se*). On izvorno nema veze s jelom jer je 'hraniti' nekoć značilo čuvati, štiti, što je danas zadržano u riječima: pismohrana, tjelohranitelj, pohrana, svetohranište. Zato 'hraniti se' govori o čuvanju ili održavanju tjelesnoga života ili zdravlja te nema dublju značenjsku poveznicu s gozdom, zajedništvom i blagovanjem. Dok hranjenje utažuje glad za jelom i čuva zdravlje tijela, blagovanje hrani našu glad za zajedništvom, razgovorom, blizinom i slavljem.

Glagol *jesti* još je uži u svome značenju. Potječe od indoeuropskoga korijena *-ed*, s prvotnim značenjem *gristi*, a u značenju 'jesti' dao je polazište i glagolima u drugim jezicima (grč. *edo*, lat. *edere*, njem. *essen*, engl. *eat*). Zanimljivo je da refleksivni glagol 'jesti se' ili 'izjedati se' poprima nova značenja: biti zabrinut, ljutiti se, podnositi ono što nas muči i iznutra razara. Moguće je i druge »jesti«: majka će djetetu iskazati nemjerljivu snagu ljubavi tepajući mu da će ga 'pojesti', ali poznato je i suprotno značenje u kojemu 'jesti' nosi sliku neprijateljstva, razdora i uništenja. U tome smislu apostol Pavao opominje kršćane u Galatima: »Sav je Zakon ispunjen u jednoj jedinjoj riječi, u ovoj: Ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga! Ako li pak jedni druge *grizete* i *glođete*, pazite da jedni druge *ne proždrete*.« (Gal 5, 14-15)

Blagovati, hraniti se i jesti mogu biti slike triju sasvim različitih iskustava i doživljaja jela. Hrana i jelo otvaraju nova područja svjetski umreže-

Blagovanje otvara prostor zajedništvu, dijeljenju i služenju.

Heinrich Campendonk:
Mladi par za stolom, 1914.

Blagovanje se doživljava kao dar. No, još prije blagovanja i sama je glad dar. Darovana nam je kako ne bismo zaboravili živjeti i kako bismo uvijek umjeli otkrivati potrebu drugih.

o »pravilnome« hranjenju i o zdravoj hrani. Stvara se potreba za programiranošću hranjenja i za pozornošću na nutricionističke vrijednosti jelâ koja uzimamo kako bismo održali unaprijed određene i poželjne mjere tijela, čime se nameće neka nova slika zdravlja i ljepote. Govori se što valja izbjegavati i čega se u ishrani 'čuvati'. Istovremeno nas kulinarske ponude, kuharska natjecanja i recepti, koje susrećemo gotovo na svakome koraku, nukuju da prestanemo biti tjeskobno zabrinuti za zdravlje te da se primaknemo bogatome stolu, 'uživajući' u sočnim jelima, 'specijalitetima' i slasticama. Premda je riječ o dvama oprječnim promidžbenim svjetovima, oni zadobivaju jednak prostor u javnome životu, a cilj im je, čini se, pronaći 'poklonike' u jednim te istim osobama koje će se najprije nezdravo i preobilno hraniti kako bi se potom prepustile dijetama i izgladnjivanju, omogućavajući tako suživot dvjema oprječnim logikama tržišnoga i potrošačkoga društva.

Ono što u svemu tome izostaje jest govor o blagovanju. Kultura zdravo-ga hranjenja i kultura dobrog jela potisnule su kulturu blagovanja. Ne čudi da u suvremenim oblikovanjima prostora obiteljskoga stanovanja svečani obiteljski stol biva zamijenjen visokim »barskim stolom« za kojim se ne sjedi, nego se na njega može »kratko nasloniti« i »nešto pojesti«. Tako se i način hranjenja, vlastit javnome prostoru (zalogajnicama) i užurbanome društvenom životu, unosi u obitelj koja, lišena intime zajedničkoga stola, sve teže pronalazi osjetljivost za kulturu blagovanja.

Unatoč tome, blagovanje se, osobito kada je rasvijetljeno blagdanom, suprotstavlja sebičnosti, tjeskobnoj brizi za jelo i za tijelo. Blagovanje otvara prostor drugima, nosi i čuva smisao slavlja, unosi u drukčije doživljavanje vremena, daje zamijetiti 'nebitnosti' koje tvore radost zajedništva i ljepotu življenja.

Blagovanje je *obred* koji se ostvaruje u zajedništvu osoba koje povezuje neka veza blizine, najčešće obiteljska. Unutar svakodnevnoga životnoga ritma, obilježenoga redovitošću hranjenja, samo uz središnje i zajedničke oblike uzimanja hrane većemo glagol *blagovati*. Za doručak ili drugi »kratki« dnevni obrok nije uobičajeno reći da ga blagujemo. Blaguje se objed, kod zajedničkoga stola, u zajedništvu obitelji, u susretu koji nadilazi ljudsku potrebu za hranom. Kada u obitelji ponestane blagovanja, zajedničkoga susreta za stolom, ponestane i zajedništva. I obrnuto: ranjeno zajedništvo ne nalazi snagu za zajedništvo stola i blagovanja. Blagovanje rađa susret, riječ, razgovor, sjećanje, povjerenje, blizinu, uzajamnost služenja...

Blagovanje: zajedništvo kruha i riječi

Komunitarna dimenzija blagovanja vidljiva je i u pojmovlju: latinska riječ *convivium*, gozba, govori o zajedništvu stola i jela (*convitare*), ali i o zajedništvu života (*convivere*). Životno zajedništvo (*communitas vitae*) ne

ostvaruje se nikada bez dijeljenja stola i zajedničkoga blagovanja (*communitas victus*). I u hrvatskome jeziku postoji bliskost riječi *život* i *živež* (hrana). Uskratiti nekomu mjesto kod stola znači lišiti ga zajedništva. Stoga je u monaškim zajednicama jedna od strogih kazni bila ona kojom se nekomu uskraćivalo udioništvo kod bratskoga stola i osuđivalo ga se da jede sâm, kao što je i izostanak sa zajedničkoga obroka pa i kašnjenje na zajedničke obroke, smatrano težom povrijedom zajedništva (G. Lafont). Kor, mjesto zajedničke molitve, i blagovaonica, mjesto zajedničkih obroka, bili su tijesno povezani, često zajedničkim predvorjem, a isti raspored sjedenja čuvao se i u koru i u blagovaonici. Umjetnički ures blagovaonice preslikavao je ikonografski program molitvenoga prostora. Sve je to poticalo monahe da se u blagovaonici nastave hraniti zajedništvom koje je rođeno u liturgiji pa se kod jela čitala Božja riječ. Duhovno i tjelesno hranjenje pripadali su istoj zajedničkoj brizi i istoj radosti monaške zajednice.

Za stol sjedaju osobe koje dijele isti život ili koje život u nečemu tijesno povezuje. Stol postaje mjestom očitovanja i dijeljenja toga zajedništva. Pozvati nekoga k stolu nije, stoga, svedivo na »dati jesti«. Primiti nekoga za stol znači dati mu prostora u svome životu, dijeliti s njim život, komunicirati u onome što oblikuje život. Kršćanska ideja o pozivanju »stranca« za stol, snažno naglašena u Isusovim prispodobama, stoga unosi oštar kulturni rez u ljudsku misao i iskustvo zajedništva s ljudima. Može li se blagovati sa strancem i ne bi li takvo blagovanje ipak ostalo tek na brizi za gladnoga, na skrbi koja se izriče zajedničkim uzimanjem hrane? Isusove »gozbeneprikope« ne smjeraju prvenstveno na hranjenje, nego na *novo zajedništvo* koje se jasno oslikava prizorom gozbe i zajedništvom stola. Kršćani žive zajedništvo u kojemu nikoga ne smatraju strancem ili tuđincem. Pozvani su biti braća, biti sa svima za istim stolom, sa svima dijeliti kruh i svima pružati svjedočanstvo darovanoga božanskog života.

Zajedništvo stola govori također o dijeljenju i blagovanju riječi. Tome značenju blizak je i grčki pojam *symposion*, u suvremenim jezicima prisutan u izvedenom značenju 'simpozij', ali mu izvorno značenje otkrivamo u izrazu *syn pínein*, »zajedno piti«. Grci, naime, nisu običavali piti sami, nego se vino pilo u trenucima zajedništva, osobito kod (ili nakon) gozbâ, u susretima na kojima su se okupljale osobe koje su dijelile iste misli i mogle ravnopravno razgovarati. Iz tih rasprava rađale su se misli, nastajala djela, filozofska i književna pa je iskustvo dijaloga u kružoku, nakon jela i uz zajedništvo čaše, dalo književni oblik i naslov znamenitim filozofskim djelima Platona i Ksenofonta (*Symposion*, Gozba). U Platonovu 'simpoziju' raspravlja se o ljubavi, a u Ksenofontovu simpoziju, premda imaginarnom, traži se odgovor na pitanje čime se tko u životu ponosi.

I rimske su gozbe (*convivia*) na sličan način pružale okvir za birane tematske rasprave. Satiričar i teoretičar Marko Terencije Varon pomno je pazio na broj 'uzvanika' na takvim dijalozima pa je zahtijevao da on ne bu-

Symposion – Gozba je mjesto zajedničkoga blagovanja hrane i mjesto blagovanja riječi.

Keramička posuda iz antičke Grčke. British Museum.

de ispod broja Gracija (to jest tri) i iznad broja Muza (devet). Tako su i rimske gozbe dale književni oblik znamenitim raspravama iz kojih su sačuvane Plutarhove *Questiones conviviales* i Makrobijeva *Saturnalia convivialis*, a trag nalazimo i, kasnije, u Danteovu djelu *Convivio*.

Grčke i rimske gozbe pokazuju u kojoj su mjeri povezane hrana i riječ te kako gozba omogućuje raznovrsnost hranjenja: hranom, pićem, riječju, znanjem, mudrošću, spoznajom, povjerenjem, poniznošću u dijalogu i učenju... Ne čudi da i u suvremenim jezicima glagol 'hraniti se' često nosi prenesena značenja. Hraniti se možemo gledanjem, slušanjem, čitanjem, razmišljanjem... Stoga govorimo o higijeni hrane koju unosimo u tijelo, ali i o higijeni riječi, pogledâ i misli. I kao što hrana može otrovati tijelo, tako i riječi mogu biti 'otrovne', ubojite. Zato riječi opisujemo odrednicama koje su vlastite hrani te ćemo reći da su riječi gorke, slatke, tvrde, tečne, pitke...

Gozba može biti i lijek ranjenome zajedništvu. Zajedničko blagovanje otvara put zajedništvu i ondje gdje se ono, zbog povrijeđenosti ili nanese-noga zla, čini nemogućim. Kad još nemamo snage za oprostjenje, ono će se roditi smognemo li snage sjesti za stol i zajedno blagovati. To se ne događa zbog hrane koja stvara užitek ili zbog pića koje raspliće jezik, nego ponaj-prije zbog zajedništva koje se rađa blagovanjem kod istoga stola. Ne blagujemo na isti način kada smo sami i kada smo s drugima kod stola. Blagovanje uvijek poštuje drugoga, kod stola se drugomu nudi jelo i piće, pazi se da jela bude dovoljno za sve sustolnike, blaguje se po pravilima uljudbe kako

bi drugi mogli blagovati s užitkom. Blagovanje tako oslobađa od usamljenosti, od okrenutosti sebi, od sebičnosti, od osjećaja samoće i povrijeđenosti; čini nas sposobnima *služiti* i biti *služen*, a to je put k pomirenju, k prevladavanju ranjenosti i oholosti. Blagovanje nam posvješćuje prisutnost drugih i čini nas odgovornima za njih. Blagovati zajedno uvijek otvara put novome zajedništvu. Zato, poučava Evagrije Pontik, »ako tvoj brat ima nešto protiv tebe, pozovi ga na objed« (*Ad monachos*, 15).

Iz širine ovih misli nazire se značenjska razgranatost teme jela i blagovanja, a u njoj i ljepota kršćanske kulture, oblikovane liturgijskim slavljenjem Kristova otajstva spasenja, čiji se spomen u Crkvi uprisutnjuje i odjelotvoruje po jedinstvenome obrednom blagovanju. Kršćanske zajednice, živeći svoju crkvenost i zajedništvo s Kristom, okupljaju se na *slušanje Božje riječi* i *blagovanje Kristova tijela*. Riječ i kruh, slušanje i blagovanje grade strukturu euharistijskoga slavlja. Potrebno je trajno naglašavati da se smisao euharistije teško u cjelini razumijeva iz »elemenata« kruha i vina; otajstvo euharistije se slavi i u njega proniče po činu lomlje-

Gdje ponestane zajedničkoga blagovanja, ponestane i zajedništva. I obrnuto: ranjeno zajedništvo ne nalazi snagu za zajedništvo stola i blagovanja.

Friedrich Herlin:

*Gozba hodočasnika, 1466.;
Crkva sv. Jakova, Rothenburg.*

nja i iskustvu blagovanja kruha, u zajedništvu jednoga kruha i jednoga kaleža. Zato slavlju euharistije pristaje slika stola za kojim se zajedno blaguje i osluškuje Drugoga i druge. Stol riječi (ambon) i stol euharistije (oltar) postaju dva mjesta jedinstvene *gozbe* u kojoj se gradi i oblikuje zajedništvo Crkve s Gospodinom i vjernika međusobno. Kako bismo jasnije proniknuli u gozbenne vidike euharistijskoga otajstva, korisno je zamijetiti i neke često prešućene odrednice blagovanja. Euharistijsko je slavlje, naime, *gozba* u čitavoj svojoj obrednoj zaokruženosti te gozbeni vidik euharistije nije dostatno promatrati samo u činu lomljenja kruha i u pričesti. Te izravne gozbene geste bit će doživljene u istinitosti blagovanja i slavlja tek kada je čitavo slavlje osmišljeno logikom obrednoga koda koji je vlastit gozbi i blagovanju. Zato je nužno u slavlju zamjećivati i s pozornošću njegovati zajedništvo, radost, slušanje, poniznost, služenje, poučljivost, nenametljivost, priznanje vlastite slabosti i nedostatnosti, radost zbog drugih i zbog njihovih darova i sposobnosti kojima daju ljepotu zajedništvu, pozornost za one koji se na bilo koji način osjećaju »strancima«... Gdje se euharistija slavi u zatvorenosti prisutnih, u usredotočenosti na sebe, na vlastite duhovne potrebe i na uski svijet osobne duhovnosti i pobožnosti, tu će i čin pričesti biti lišen radosti gozbe i blagovanja.

Euharistijska nam gozba ne pruža tek snagu duhovnoga hranjenja Bogom i njegovom blizinom. Ona nas hrani odgovornošću za druge, ljubavlju koja se dijeli, riječju koja preobražava i poniče našu misao i čitavi život, brigom da mjesto za stolom ne bude nikomu uskraćeno, ponajmanje zbog našega lošega svjedočanstva, zbog naše sebičnosti ili neiskazane ljubavi. Euharistijska gozba uvijek omogućuje priznati što je u nama nedostojno zajedništva s Gospodnjim stolom, ali omogućuje i prepoznati one koji su gladni kruha i ljubavi.

Euharistija između žrtvovanja i blagovanja

Iskustvo blagovanja, kako je već istaknuto, ne zaustavlja se na činu uzimanja hrane. Hranjenje se nastavlja i ostvaruje kroz proces probave koja *rastvara* u tijelo unesenu hranu. Sâmo rastvaranje jest svojevrsno uništenje i transformacija jela kako bi ga tijelo moglo apsorbirati i njime se nahraniti. Hranidbeno prožimanje tijela i hrane događa se mimo naše volje i izvan sfere svijesti te time objavljuje da i hranjenje čovjeka vodi prema otkrivanju Mudrosti koja nadvisuje ljudsku voljnu moć i svijest. Na tome tragu P. Ricoeur govori o Mudrosti koja je mudrija od mudrosti ljudske, o Mudrosti koja u redu i zakonitosti tijela tvori ono što čovjek ne može učiniti svojom voljom, svojim umom i svojim rukama. Tako nas hranjenje, sa svom čudesnošću koja održava život, kao i sa svim poteškoćama koje katkada prijete životu, uči poniznosti pred tajnom života, pred Životom koji stoji u temelju svakoga življenja. Hraniti se znači ne zaboraviti život.

Po blagovanju hrana biva preobražena u »tijelo«, postaje onim što je potrebno za život tijela. Preobrazba i »pretvorba« hrane, kako bi od jestivosti postala »hranjiva«, u sebi nosi logiku uništenja, nestajanja... Svako blagovanje u sebi, naime, neizbježno nosi odrednice žrtvovanja. Brati plovce, »trgati« ih, ubijati životinju čije meso biva pripravljeno za jelo, nose uvijek neki oblik žrtvovanja. Simbolizam žrtvovanja još je vidljiviji u nači-

nu pripravljanja hrane, posebice u pripravljanju na ognju. Za neke antropologe prjelazak s načina uzimanja hrane onakve kakvu se pronalazi u prirodi (sirova) na pripravljanje jela s pomoću vatre predstavlja čovjekov prjelazak od nature prema kulturi. No, ne samo da hranjenje nosi elemente žrtvovanja, nego je i prinos žrtve neodvojiv od ideje hranjenja. Prinijeti žrtvu značilo je omogućiti život božanstvu. Božanstvu su se prinosili prvi plodovi da bi ga se nahranilo, ali također da bi ga se umilostivilo u odnosu prema čovjeku. Oganj koji spaljuje prinesenu žrtvu i plamen koji se sa žrtvenika uzdiže k nebu slika su božanstva koje prima i blaguje prinos. U povijesti religija jasno se razlikuju, po obrednoj formi i značenju, žrtve prinesene božanstvu sa svrhom božanske gozbe od žrtava u užemu smislu riječi, gdje se značenje prinesene hrane metaforizira i spiritualizira, poprimajući značenje izricanja zahvalnosti božanstvu, čime dolazimo do pojma »žrtva hvala« (A. N. Terrin). U toj metaforizaciji žrtva će poprimati i druga značenja, kao na primjer okajanja, zadovoljštine i pomirenja.

U govoru o žrtvenom blagovanju ipak valja naglasiti da postoji bitna razlika između blagovanja pred božanstvom ili s božanstvom i »blagovanja božanstva«. Židovskoj je tradiciji, čini se, bio u potpunosti nepoznat ovaj drugi oblik žrtvenoga blagovanja, ali ga nalazimo u jasnoj obrednoj oblikovanosti u helenskim i egipatskim religijama i religijskim kultovima. Blagovanjem obredno pripravljenoga i žrtvovanoga jela čovjek je nastojao stupiti u »sudbinu« mitskoga bića, božanstva, postati dionikom njegova 'junačkoga' i pobjedonosnoga života, često prikazivanoga kao prijelaz od smrti u život. Kao što je blagovanje iznimno vrijedan oblik zajedništva s ljudima, tako se i blagovanje žrtve razumijevalo kao put intimnoga sjedinjenja s božanstvom.

Sve ove naznake otkrivaju koliko blagovanje može biti blisko iskustvu transcendentnoga i kako nas hrana i blagovanje mogu vraćati k temeljnim pitanjima života, k Životu samom. Euharistijski kruh i vino, koje gledamo kao prilike Kristova tijela i krvi, ne niječu i ne zasjenjuju zbilju Kristove žrtve. Nije dostatno reći da prineseni kruh i vino oslikavaju ili označavaju Kristovu žrtvu. Oni, kao 'elementarna' hrana, jelo u najosnovnijemu značenju, svojom skromnošću govore o »raskoši bitnoga«, o onom »jedinom koje je potrebno« da bi se proniknulo u zbilju Kristova prinosa i da bi se postalo dionikom njegove otkupiteljske snage. Euharistijsko blagovanje ne nasićuje tijelo na način kako to kušamo kod naših svakodnevnih blagovanja. Skromni euharistijski ulomak i gutljaj ostavljaju nas *gladnima* u onome što euharistijske prilike stvarno jesu. Time se euharistijsko blagovanje otvara onoj Gozbi na kojoj bivamo nahranjeni Kristom i njegovim darom otkupljenja. Kruh i vino nisu jedine »prilike« Kristove prisutnosti i otajstvene gozbe. I sami čin blagovanja jest »prilika« nebeske gozbe, a svi pričesnici postaju »prilika« Crkve proslavljenih u Bogu. Transupstancijacija ne zahvaća samo kruh i vino. Ona zahvaća i nas, naše odnose, brige, naša poslanja i načine služenja u svijetu. Štoviše, dok euharistijski kruh i vino u euharistijskoj pretvorbi zadržavaju tvarnost i formu, naši životi bivaju preobraženi, transformirani, zaodijevaju novo ruho odnosâ prema svijetu i prema životu.

Zanimljivo je primijetiti zgusnutost evanđeoskih opisa Isusove posljednje večere. U njima izostaje puno elemenata čiju bi prisutnost bilo mo-

guće pretpostaviti na temelju poznavanja obrednoga slijeda židovske pashalne gozbe. No, evanđelisti pišu evanđelja s iskustvom euharistije u ranoj Crkvi. Mnogi elementi koji su u blagovanju Isusove pashalne gozbe bili važni židovskoj tradiciji, za euharistiju Crkve postaju manje bitnim. Kao da se sve svodi na »činjenje spomena«: »Ovo činite meni na spomen.« Kristove riječi i geste pružaju hermeneutski ključ koji otkriva smisao euharistijskih gozbenih gesta. Zato će euharistija biti »gozba« koja se ne će moći izjednačiti s uobičajenim blagdanskim gozbama, oblikovanih obiljem stola. Euharistija ostaje otvorena svim značenjima gozbe – zajedništvu, služenju, pripravi, žrtvovanju, blagovanju, pripovijedanju, blagoslovu i molitvi – ali sva ta značenja iščitavaju se i iskušaju iz onoga bitnog, iz Isusova prinosa i dara.

Govor o euharistijskom blagovanju Tijela i pijenju Krvi ostaje teškom temom sve dok se ne uvidi da Kristova žrtva na križu nije vrhunac nehumanosti, nego korjenito humaniziranje žrtve (Th. Söding). S Isusom započinje vrijeme nekrvne žrtve. Kristovo prolijevanje krvi oslobađa nas potrebe za prolijevanjem krvi, potrebe za žrtvom i prinosom kojima bismo pokušali nadomjestiti grijeh, zloću i grijehom zadanu smrt. Euharistija nas po stvarnosti jednoć prinesenoga Kristova tijela i prolivene krvi, uprisutnjenih u prilikama kruha i vina, čini dionicima toga neponovljivoga otkupiteljskoga čina. Govoriti o euharistiji kao gozbi, stoga, ne znači nijekati njezin žrtveni karakter, nego staviti naglasak na udioništvo u već prinesenoj žrtvi, na kojoj se – zbog njezine neponovljivosti – *blaguje otkupljenje*. Govoriti o euharistiji kao »novoj žrtvi« ili žrtvi koja se prinosi »svaki put« kada se Crkva okuplja na slavlje euharistije, lako može skliznuti u zasjenjenje otkupiteljske vrijednosti i konačnosti Kristove žrtve na križu. Euharistija je žrtva u »spomen-činu« jer »kad god *blagujemo* ovaj kruh i *pijemo* kalež, tvoju smrt, Gospodine, *naviještamo*, tvoj slavni dolazak *iščekujemo*«. Euharistijski kruh i euharistijski kalež – bilo da ih gledamo u gesti prinosa bilo u činu pričesnoga blagovanja – nalaze smisao i teološku jasnoću ako riječi »Ovo je moje tijelo« i »Ovo je krv moja« razumijevamo iz konteksta Isusova poslanja i žrtve za sve ljude, a ne tek iz konteksta našega obrednoga činjenja. U euharistiji, u prilikama kruha i vina, blagujemo *ono* Kristovo tijelo i *onu* Kristovu krv koja je prolivena jednom zasnogda. Euharistija nudi jedinstvo s Kristom, ali i čuva jedinstvo Krista. I samo ako je očuvano jedinstvo Krista, možemo govoriti o jedinstvu s njim, o jednome Tijelu koje svi mi, premda mnogi, tvorimo zajedno s njim.

Da bismo u euharistijskome kruhu mogli »vidjeti« Kristovo tijelo, potrebna nam je istinitost kruha – u formi, izgledu i okusu. U današnjoj obrednoj formi pričješćivanja i ustaljenoj praksi da se za tvar euharistijskoga kruha rabe hostije, kojima nedostaje oblik i okus kruha, sve je teže govo-

U slavlju euharistije nisu samo kruh i vino prilike Kristove prisutnosti. I sâmo je blagovanje »prilika« nebeske gozbe, a svi pričesnici »prilika« Crkve proslavljenih u nebu.

Karin Grenc: *Agape*, 2012.
Zagreb, Samostan Majke Božje Lurdske.

riti o blagovanju s punim razumijevanjem i jasnoćom smisla. Euharistijski je kruh postao uvelike »dematerijaliziran« pa u pričesti lako izostaje 'destruktivni' vidik onoga 'jesti', što pak uskraćuje doživljaj pravoga blagovanja (G. Lafont). Zbog toga je govor o euharistijskome kruhu kao Kristovu tijelu opterećen novom težinom i novom nejasnoćom. Čini se da je katkada potrebno najprije tumačiti da je euharistija kruh, nakon čega slijedi novi, možda i lakši, napor oko shvaćanja da je ona Kristovo tijelo. »Gledajući hostiju lakše mi je vjerovati da je ona Kristovo tijelo nego da je kruh«, govorio je A. Chupungco. Gdje izostane istinitost znaka, zapriječen je put istinitosti i zbiljnosti značenja. Simbol traži autentičnost i životnost. Potrebno se s pomnjom i osjetljivošću truditi oko slavlja euharistije i jasnoće njezinih znakovnih elemenata jela i gesta blagovanja.

Euharistijska gozbeno preobrazba

Po blagovanju hrana postaje dio nas, prožima i obnavlja tijelo i time nestaje u nama. To se prožimanje ostvaruje i u euharistijskome blagovanju, ali se bogatstvo euharistijskoga otajstva jasnije razumijeva ako zamijetimo suprotni ishod euharistijskoga blagovanja: pričesnici postaju ono što primaju, postaju Tijelo kojim se hrane. Pričešćujući se, mi na svojevrsan način »nestajemo«, »rastvaramo se« i preobražavamo u novost postojanja, u Tijelo koje je Crkva, živa Kristova prisutnost u svijetu. »Živim, ali ne više ja, nego u meni živi Krist.« (Gal 2, 20)

Evandelist Luka i apostol Pavao euharistiju opisuju gestom lomljenja kruha, ističući tako neodvojivost euharistije od zajedništva: svi blaguju od jednoga kruha. Zato, opominje o pogubnosti euharistijskih sastanaka u kojima se gubi ljepota zajedništva i smisao spomen-čina Kristove nesebične žrtve: kada se u blagovanju »svatko prihvati svoje večere te jedan gladi a drugi se opija« (1Kor 11, 20), to nije slika »Gospodnje večere«. »Vlastita večera« stavljena je nasuprot Gospodnjoj večeri koja zahtijeva slavljenje i blagovanje u zajedništvu i ljubavi, a ne u sebeljubnom strančarstvu, taman ono nosilo predznak pobožnosti i duhovnosti. Slavljenja u blagovanju, koje se ostvaruje samo u intimi zajedništva, euharistija ne govori samo o jednom kruhu koji se blaguje, nego i o zajedništvu ljubavi, zajedništvu misli, o dijeljenju istih nakana i htijenja, o zajedništvu molitve i duhovnosti. I riječ »pričestiti se«, govori o uzimanju (primanju) *udjela* u onomu što se blaguje, u Kristovu tijelu. Pričes-titi se znači postati *dio*, pronaći udio u cjelini Krista, kako to kaže nestala riječ *čest* (sačuvana još u značenju gramatičke ili zemljišne »čestice«). Ne možemo se pričestiti sebi, jer ne možemo sami sebe pridružiti sebi. Pričešćujemo se Kristu jer se po pričesti pritelovljujemo Kristu. Pričest nas stoga ne okreće nama samima, nego nas usmjeruje na Krista komu pripadamo. Pričestiti se znači očitovati vlastitu *pričesnot* (ili *pričešćenost*), pritelovljenost Kristu i uronjenost u dar božanskoga života.

Liturgija za hostije rabi riječ *particulae*, dijelovi (čestice), što uvijek upućuje na Cjelinu, na Tijelo Kristovo, kako u otajstvu euharistije tako i u otajstvu Crkve. Pričest je stoga uvijek otvorena zajedništvu. Otkriva nam da smo uvijek tek dio, čest; uči nas poniznosti otkrivajući nam da samo u zajedništvu s drugima možemo otkriti ljepotu Punine. Pričest je također od-

govornost za Puninu, za ljepotu i cjelovitost Tijela koje je Crkva. Kao što nedolazak za zajednički obiteljski stol ostavlja zajedništvo ranjenim i nepotpunim, tako i nesudjelovanje za euharistijskim stolom ostavlja otvorenom ranu na Tijelu Crkve.

Euharistija objavljuje Crkvu u »slici stola«, u slici gozbe na koju su pozvani svi i na kojoj se nitko ne osjeća strancem. Zanimljivo je primijetiti da se prvo prepoznavanje Uskrsloga događa za stolom, u lomljenju kruha, u zajedništvu vjere (usp. *Lk* 24, 30; *Iv* 21, 12 sl.). U tome opisu, opterećenom našim bližim euharistijskim iskustvom, lako se previda da se prepoznavanje naslanja na lomljenje i pružanje kruha, a ne tek na ulomak kruha koji je učenicima bio pružen. Učenicima tada nisu u sjećanju zaiskrile riječi »Ovo je tijelo moje...«, nego im se »oči otvoriše« po Isusovim gestama koje ih dovedoše do spoznaje njegova oduhovljenog tijela. Euharistijske prilike ne mogu nikada biti odijeljene od »gesta otkupljenja« koje se ostvaruju u slavlju euharistije. Kristova je prisutnost dinamička stvarnost. Ona ne biva zatvorena u kruh. Ona je »živa« i djelatna po slavlju koje je Kristova »gesta« otkupljenja. Liturgija je satkana od božanskih gesta otkupljenja i naših obrednih gesta spomena. Otkupljenje, premda je plod jedincate i neponovljive žrtve, uvijek se živi kao novi Božji zahvat. Pričestiti se, zato, znači izložiti se i izručiti Božjemu djelu otkupljenja. Kao što euharistijske prilike ne dijelimo od slavlja euharistije, tako ni čin pričesti ne dijelimo od geste otkupljenja koja nas zahvaća. U euharistiji smo primatelji, ali ne samo to. Bivamo izloženi preobrazbi koja je plod Dara koji primamo. Zapravo, sama preobrazba jest dar po kojemu se prepoznaje naše *pričesnost*.

Glagoli »uze, zahvali, razlomi i dade« ne opisuju samo Isusove geste na posljednjoj večeri; oni također daju ritam »obrednome pripovijedanju« i oblikovanju slavlja, kroz obredne sekvence prinosa žrtve i blagovanja, sve do mjere da njihov smisao iščitavamo u strukturi euharistijske službe: glagol »uze« dao je obrednu formu pripravi (ili »prinošenju«) darova; značenje riječi »zahvali« čuva smisao euharistijske molitve kao »molitve hvale«; glagoli »razlomi« i »dade« oblikovali su skupinu obrednih čina koji nose zajednički naslov »obredi pričesti«. Tako se cijela euharistijska služba oblikuje i razumijeva u dinamici Isusovih gesta, koje nas unose u otajstvo prinosa žrtve i u radost gozbenoga blagovanja dara otkupljenja.

U slavlju euharistije ostvaruje se predokus vječnosti, izrečene u slici i iskustvu gozbe: »Blago onim slugama koje gospodar, kada dođe, nađe budne! Zaista, kažem vam, pripasat će se, posaditi ih za stol pa će pristupiti i posluživati ih.« (*Lk* 12, 37). Krist, božanski Poslužitelj na gozbi otkupljenja, trajno zove sve ljude: »Evo, stojim na vratima i kucam. Ako tko čuje moj glas i otvori vrata, ući ću k njemu i večerati s njim, i on sa mnom.« (*Dj* 3, 20). ■

Pričestiti se znači uzeti udjela u Kristovu životu i u njegovu Tijelu koje je Crkva.

Poveznice slavlja, liturgijskoga vremena i kulture blagovanja

Ivan Šaško

Kultura blagovanja danas živi snažnu dvojnost. S jedne se strane promiče narušavanje obrednosti blagovanja uvrštavanjem hranjenja u brze aktivnosti (odakle i neobičan naziv 'fast food'), što bi trebalo pridonijeti stvaranju vremena za nešto drugo, gurajući blagovanje u nižu kategoriju vrijednosti. S druge strane, postoje pokazatelji koji kulturu hranjenja smještaju u prostore 'sakralnih' aktivnosti čovjeka, jer se tiču vidika koji su danas – u sebi – izdignuti na razinu transcendentale vrijednosti, a očituju se ponajprije u sakraliziranju tjelesnoga zdravlja.

Postoje stvarnosti koje su toliko jednostavne da se o njima ne usuđujemo pitati, uči dublje od samorazumljivosti i otkrivati u toj jednostavnosti najveće složenosti. Hranjenje, jedenje, blagovanje pripada takvim ljudskim činima koji – rekao bi Pascal – u sebi spajaju proturječnosti, nešto 'životinjsko i andeosko' istodobno.

Kultura blagovanja danas živi snažnu dvojnost. S jedne se strane promiče narušavanje obrednosti blagovanja uvrštavanjem hranjenja u brze aktivnosti (odakle i neobičan naziv 'fast food'), što bi trebalo pridonijeti stvaranju vremena za nešto drugo, gurajući blagovanje u nižu kategoriju vrijednosti. S druge strane, postoje pokazatelji koji kulturu hranjenja smještaju u prostore 'sakralnih' aktivnosti čovjeka, jer se tiču vidika koji su danas – u sebi – izdignuti na razinu transcendentale vrijednosti, a očituju se ponajprije u sakraliziranju tjelesnoga zdravlja. Nije stoga čudno što se kao popratna pojava želji za tehnologizacijom civilizacije i neizbježnim 'zagađivanjima' na raznim stranama daje velika važnost svemu što je 'zdravo', što je 'ekološko', biološki poželjno i sl. No, blagovanje je puno više od unosa određenih tvari u kemijsko-biološke procese ljudskoga organizma ili obnavljanja energije. Pa i tamo gdje je obnavljanje izravno povezano s blagovanjem, kao što je slučaj s pojmom restorana (restauracije), treba vidjeti puno više, jer je taj ljudski čin iznimno složen, povezuje mnoštvo slojeva i upućuje na otajstvenost.

Blagovanje je osobito važno za judeo-kršćansku kulturu i teologiju. Blagovanje oblikuje vrijeme i prostor. Pozivajući se na izvrsne misli koje je oblikovao Andrea Grillo, ističem da je iskustvo blagovanja iskustvo spomena i dioništva. Kršćanstvo (ne samo ono) blagovanje vidi kao čin u zajedništvu. To je važno i za velike, nerijetko prijeporne, središnje teološke teme kao što je odnos gozbe i žrtve u euharistiji. Naime, ne postoji slavlje bez dimenzije žrtve i gozbe/blagovanja i njihova međusobnoga prožimanja. Kada je dobro shvaćeno, blagovanje jamči dimenziju žrtve u njezinoj istinskoj ulozi. Suprotstavljanje blagovanja i žrtvovanja u otajstvu euharistije svakako je jedna od najozbiljnijih oblika zloraba i nerazumijevanja. Zbog toga liturgijska teologija inzistira na onomu pristupu koji potvrđuje i sam oltar, koji je ujedno i žrtvenik i stol.

Nepodnošljiva samoća blagovanja

Zato smo obvezni više pozornosti – radi većega razumijevanja središnjega kršćanskoga obreda – posvetiti stolu i blagovanju. Stol je mjesto (više od predmeta) gdje se i u ozračju kojega se oblikuju obredi blagovanja. Tu se nalazi nekoliko delikatnih prijelaza ovisnosti i zajedništva; do izražaja dolazi življenje s nekim i 'biti u zajedništvu'. Komunikacija i zajedništvo (*communio*) imaju isti korijen i sastavnice.

Osim toga, u istome kontekstu *zajedništvo i komunikacija* dodiruju blagovanje i govorenje, riječ i hrana postaju temelj suodnosa i analogije (korelati i analogati). Jelo u samoći, riječ koja se ne dopušta hraniti drugim iskustvima (prenošenima govorom) pogubna su iskrivljenja iskustva koje je ugroženo nekim drugim obredima kao što su medijski (televizija, internet) i njihova vremena, te uvijek ritam radnoga (materijalno proizvodnoga) vremena. Tako stanka za jelo, nažalost, ne odražava više ozračje slavlja, a blagovanje u samoći postaje – slikovito rečeno – 'blagovanje vlastite osude'.

Jasno je da se ljudsko blagovanje razlikuje od životinjskoga hranjenja. U obrednim okvirima razvidni su zajedništvo i obrednost općenito, koji podrazumijevaju suprotnost sebičnosti. U tome obredu ne radi se o osvajanju plijena i njegovu odvlačenju na sigurno mjesto gdje se jede u samoći. Blagovanje nije tek jedan čin samoodržanja, uvijek istovjetan i bez drugih značenja, nego sadrži mnoštvo simboličke snage koja u ponavljanju ne dopušta istost.

Ona 'neljudska' strana na koju ljudi ponekad svode blagovanje pokazuje da čovjek možda nije nikada tako sâm kao kada jede sâm. Postoje makar i mali znakovi uzajamnosti, dijeljenja koji su vidljivi u okolnostima u kojima se nalazimo s drugim, makar i nepoznatim ljudima, pa ipak se i njih po-

Kad god blagujemo
Ovaj kruh i pijemo kalež,
Njegov slavni dolazak
iščekujemo.

nudi s onim što netko ima za jelo. Obrednost blagovanja ne trpi potpunu usamljenost i odvojenost od drugih. Nije moguće jesti mirno pred nekim koga se nije ponudilo jelom ili tko ne sudjeluje u jelu. Blagovanje nije predstava i zanimljivo je vidjeti u svijetu umjetnosti kakav je odnos prema formi blagovanja (u kazalištu, na filmu, u likovnoj umjetnosti). Budući da je u pitanju obred i otajstvo, ne može ga se promatrati isključivo izvana.

Blagovanje kao ritmiziranje vremena i prostora

Blagovanje se ritualizira na razini prostora i vremena. Tako je razumljivo da svakidašnje blagovanje ima manje oblika od svečanoga i blagdanskoga, ali uvijek čuvajući u sebi iščekivanje, usklađivanje, predaje, zaduženja, službe... U raznolikosti oblika postoje i oni koji gotovo dokidaju važne sastavnice i odvođe blagovanje do neprepoznatljivosti, što više nije čući blagovanje i pretvarajući ga u 'poslove'. Jedan od takvih oblika već je u svome imenu na primjer 'radni ručak'. S druge strane, obredi blagdanskoga ručka korjenito opovrgavaju animalnu logiku samoodržanja u mudroj stupnjevitosti obreda od pribavljanja, preko spremanja do posluživanja hrane.

Lako je to uočiti – primjećuje Grillo – na primjeru svakidašnje ubrzanosti i neposred-

nosti u kojoj kruh/hrana ide 'izravno od ruku u usta'. Blagdansko blagovanje pokazuje bržnost koja pazi na prjelaske od posuda i predmeta za kuhanje/pečenje preko zdjele, pladnja, poslužavnika te raznih grabilica, hvataljki i drugoga većeg pribora za stavljanje jela u tanjure do pribora za jelo pojedinih sustolnika i njihovih usta. Gotovo se nikada hrana ne stavlja izravno u usta, nego je redovito prisutno posredništvo. Za ona jela koja je teško konzumirati priborom obično se traži dopuštenje za 'jedenje rukama'.

Ipak, pribor za jelo u sebi čuva dvojnost jer pokazuje i stanovitu mjeru nasilnosti (zabiranja, rezanja, odstranjivanja). Među priborom najviše miroljubivosti očituje žlica, napravljena kao mali tanjur, te zahtijeva i najviše umješnosti i spretnosti u uporabi (možda se i zbog toga djecu najprije hrani žlicom i uči koristiti se baš tim sredstvom). Ona je ujedno i lijepa metafora spoja blagovanja i življenja, sačuvana u mnoštvu mudrih i pučkih izreka.

Prjelasci u blagovanju od prirode do našega tijela, razlikovanje vremena, prostora i predmeta, spajanje gladi, želje, susreta jest način primanja dara, vremena i života. Obrednost blagovanja živi se kao darovanost. Ne radi se o nekom lažnom sjaju, o izražavanju taštine i besmisla, nego o prevođenju darovanoga odnosa. Konačno, molitva zahvale

i blagoslova je stan-ka pred hranom koja širi svoj miris, toplinu, privlačnost i koja je stavljena na stol da bude dotaknuta našim osjetilima i molitvom koja u sebi nosi spoje-nost blagdana kao darovanosti. Ista se logika može primijeniti i kada stol nije

Ljepota stola čita se tek u zajedništvu oko njega okupljenih.

Anton Faistauer: *Prostrti stol*, 1916.

bogat, štoviše – kada je sirotinjski, ali je uvijek drukčiji od svagdana i vremena-prostora izvan slavlja. To potvrđuju sve kulture, tako da nutarnja dinamika ne ovisi o materijalnome bogatstvu jer tamo gdje živi snaga darivanja i ljubavi, blagdansko obilježje pronaći će izražaje različitosti i plemenitosti koji se uvijek očituju u nesebičnosti.

Obred, odnosno slavlje koje ne može postojati bez obrednih elemenata, prvi je oblik ritmiziranja života. Temeljno obilježje slavlja jest razlikovanje vremena, njegovo obilježavanje trenutcima slavlja u procesu 'nezauzastavljivosti'. Slavlje se odlikuje svojom pripadnošću vremenu i dokidanju vremenitosti, povezujući spomen (odnos prema prošlosti) i nadu (odnos prema budućnosti). Slavlje uspijeva u djelotvornu sadašnjost unijeti ustrojbenu neponovljivost prošlosti i iščekivanu budućnost. Slavlje je uvijek drukčije vrijeme.

Bitna uloga blagdansakoga blagovanja jest svečano razlikovanje tzv. jakih i slabih vremena. Da bi se to razumjelo, piše Grillo, življenju vremenitosti valja pristupiti 'emotivnom inteligencijom'. To znači osjetiti pozitivnost kršćanske čežnje za zajedništvom s Bogom; s Bogom koji poziva na gozbu sa sobom i daruje svoje blagoslovne darove. Uostalom, vremenitost je uvijek emocionalno iskustvo, jer se doživljava s pomoću emocija prema nečemu što je vrijedno pamtiti ili čekati.

Post i blagovanje potvrđuju istu stvarnost: stvaranje ritma između iščekivanja dara i slavljenja dara. Post je pripremanje za blagovanje, a ne njegovo nijekanje; nije nijekanje čežnje za jelom, nego njezino dovođenje u logiku neposjedovanja ili zahtijevanja, življenje dara i suodnosa. Post me podsjeća (na razini tjelesnosti, a ne samo na razini misaonosti) da je blagovanje odnos milosti s Bogom i s bližnjima. Upravo tako uspostavlja, daje ritam vremenu; usklađuje vrijeme s njegovim smislom kao darom ljubavi, otvorenosti povjerenja, opraštanja. Zbog toga je slavlje mjesto svečanoga blagovanja, spomena, nade, ali i stanovitoga pretjerivanja (raznih viškova; prekomjernosti, nepotrebnoga).

Slavlje – 'treće vrijeme' i povezanost s blagovanjem

Zapadna se civilizacija i hrvatsko društvo nalaze u ozbiljnim društvenim problemima jer u društvo ne uspijevamo ugraditi vrijednost onoga življenja vremenitosti vremena koje ga je kulturološki odredilo. Nedjelja nije pitanje slobodnoga ili radnoga vremena, nego ritmizacije i smisla vremena.

Naime, baš zato što je slobodno, tj. bez vezanosti, bez obveze, 'ispražnjeno' vrijeme ('praznici'), nedjelja traži ispunjenost *rekreacijom* (doslovno: ponovnim stvaranjem) i 'alternativnim obredima' koji se danas umnažaju: obredima traženja zajedništva, blagostanja, konzumiranja. Individualnost koja se u tome vremenu snažno potvrđuje izgleda raznorodna, razlomljena i raspršena, te to vrijeme prijeti podjelom vremena.

Vrijeme rada izuzima iz mogućnosti izbora i podvrgava nas teretu postavljenih odnosa. To vrijeme nudi objektivno vrijeme odgovornosti koje može nagraditi ili opteretiti; koje se odlikuje svojom 'nemilosrdnom' redovitošću. Bilo da se radi o poslovima u kući ili izvan nje, to je vrijeme jednooblično i uređeno. Obredi toga vremena su precizni i detaljni: ustajanje, pranje, odijevanje, premještanje s jednoga mjesta na radno mjesto, usvajanje uloge i vršenje svoga posla/zanimanja i zvanja.

Radno vrijeme je okvir odnosa i zadaća, prava i obveza; u njemu je veoma suženo vrijeme za sebe same. U preobrazbi koju ostvaruje rad, vrijeme je istrgnuto iz raspolaganja pojedinca. Uronjeni smo u ritam koji je različit od našega i to je svakako *nametnuto vrijeme*. Pred tim vremenom *slobodno se vrijeme* shvaća kao negativno jer se promatra kao *vrijeme ne-rada*. Vrijeme koje živi prazninu, nevezanost na dužnosti, vrijeme slobodne kreativnosti, odmora, zabave, mijenja smjer i područje; mijenja ritam u odnosu na vrijeme uređeno radom.

Vrijeme slavlja ne pripada niti jednomu od tih vremena. Ne smijemo slavlje podvrgnuti poimanju praznoga vremena. To je po-

teškoća i u hrvatskim okvirima, kada se – čak ni jezično – ne razlikuju praznici od blagdana. Miješanje pojmova ima dublja izvorišta i odjeke. Rad i slobodno vrijeme ne iscrpljuju polje odnosa čovjeka prema vremenu. Stroga alternativa između rada i praznika zaustavlja se na najpovršnijoj dimenziji vremena i u gubljenju okusa, doživljavanja i susreta s otajstvom vremena.

Slavlje je 'treće vrijeme' koje pojedinac živi u vlastitoj nedostatnosti. Ne postoji slavlje koje čovjek može slaviti sâm. Sami možemo biti u radnom ili slobodnom vremenu, ali ne u vremenu slavlja. Baš je to vrijeme, kojemu svaka obitelj poznaje tajnu i 'lozinku', vrijeme spomena, memorije, vrijeme riječi koja posadašnju prošlost i preduhitruje budućnost. Pretjeranost u radu (pokušaj čovjeka da ispuni vrijeme) ili u praznikovanju (pokušaj čovjeka da isprazni vrijeme) oduzimaju vrijeme slavljenja koje preobražava čovjeka, jer preobrazba čovjeka započinje od prepoznavanja dara, kojega je najuzvišeniji oblik ljubav koja nužno za sobom povlači zahvalnost. U zajedničkome blagovanju međusobno se prepoznajemo uzdržavani, hranjeni; shvaćamo da živimo zahvaljujući drugima i za druge. Samo se u tim koordinatama zajedništva mogu jasno razlikovati 'prava i dužnosti'.

Vrijeme se otvara po milosti jer je netko za mene, sa mnom 'izgubio' vrijeme, odnosno darovao mi vrijeme. Darujući se drugima darujemo im okus vremena, osjećaje koji upućuju na Božje darivanje svijetu i ljudima, kako bismo mi mogli u vremenu pronaći skrivenu (ali djelatnu) istinu ljubavi, otajstvo milosti koja se nalazi na početku i na završetku vremena, ali se objavljuje u 'komadićima' svakoga trenutka. Po slavlju nas Gospodin na najbolji način uči »brojiti naše dane« (usp. Ps 90, 12).

S toga motrišta dan Gospodnji, nedjelja, jest dan euharistijskoga blagovanja u kojemu obnavljamo iskustvo otvorenosti vremena koje kršćanska zajednica živi kao dar Božje ljubavi. Blagovanje, žrtva i milošću osmišljeno vrijeme u liturgijskome slavlju nalaze

se združeni i Crkvi otvaraju »iskustvo izvorišta i završetka koji prošlost čine oproštenom, budućnost obećanom, a sadašnjost pozornom« (A. Grillo).

Povezanost jela i slavlja

Hrvatska kulturalna baština sačuvala je predivne tragove povezivanja blagdana i blagovanja. Puno je toga obrađeno s etnografskoga stajališta, ali – kao i u drugim područjima naše kulture koja je duboko prožeta kršćanstvom – nedostaje onaj sloj koji seže dublje od pojavnosti, a redovito je povezan s religijskim smislom ili ga je religijski reinterpreterirao. U ovome slučaju slobodno možemo reći da svako vrijeme liturgijske godine i gotovo svaka svetkovina imaju i 'svoje jelo'. I danas bismo trebali uložiti više napora u izgrađivanju iste nutarnje logike da nam slavlja – doslovno – sačuvaju i okus i miris i dodir i pogled.

Rado se sjetim svoga profesora koji je rekao da bi bilo dobro napraviti neki specifičan kolač, jelo za određene blagdane koji nisu dovoljno urasli u cjelokupnost kulture, na primjer Pedesetnica (Duhovi). Možemo postaviti pitanje što je kultura blagovanja ostavila kao mogućnost za prericanje/prevođenje toga kršćanskoga otajstva u okus, u zajedništvo stola. Jednako tako, ta lijepa želja ne može pronaći svoje ostvarenje u razmišljanju ili u odredbama. Kulturalna se tradicija ne događa po dekretima, nego provire iz životne zbilje. Pritom treba najprije živjeti kršćanstvo da bi mogla zaživjeti tipičnost blagovanja i nekoga jela.

Nije moguće jelom nekoga motivirati za kršćansko slavlje. Tako su radile diktature ili drugi oblici prisila (na primjer grah za Prvi svibnja). Zato treba dobro promisliti o običajima da se na trgovima i javnim mjestima prigodom kršćanskih blagdana pripremaju ogromne količine hrane, a sve to u odvojenosti od kršćanskoga otajstva. Tada se o kršćanskome otajstvu i ne govori, ne ugrađuje u društvo, pa je govor o jelu zapravo način izbjegavanja govora o Isusu Kristu. Drugi je pristup da se pokuša ostaviti dojam ljudsko-

sti, sućuti sa siromašnima, ali opet ne oslo-
njeno na stvarne kulturološke vrijednosti,
nego najčešće na pokušaj doseganja rekor-
dnih količinskih vrijednosti. To su obratni
proces koji ne govore o inkulturaciji kršćan-
stva, premda nose ili su vezani uz kršćansko
pojmovlje. Dakle, ti pokušaji, žele li poluči-
ti dobro za društvenu zajednicu, moraju više
biti kristijanizirani, inače i njima prijeti be-
smisao ili preobrazba u protukršćanstvo.

Ipak, u svemu treba vidjeti onu jezgrovitu
pozitivnost koja potvrđuje pravilo liturgijske
tradicije da se u središnjim liturgijskim vre-
menima sačuvao najstariji sloj predaje. Ta-
ko će se za Božić i za Uskrs moći pronaći je-
la koja sežu duboko u prošlost. Zacijelo će se
dogoditi neke preinake, ali će i u njima biti
vidljiva najstarija jezgra. Koliko je samo kr-
šćanska kultura unijela posljedica na druš-
tveni život (time i na gospodarstvo) da se na
određene dane ne jede meso, nego je dopu-
šteno jesti ribu (Pepelnica, Veliki petak, pet-
ci tijekom godine). Kako u primorskim, tako
i u kontinentalnim krajevima pojedina su je-
la, vrste peradi ili drugih životinja i poljopri-
vrednih proizvoda, ljubomorno čuvane kao
povlaštena jela pojedinih dana. Za to se pri-
premalo, štedjelo; o tome se poučavalo mla-
đe, o tome se razmišljalo unaprijed (poveza-
nost prošlosti i budućnosti). U cijelome pro-
cesu postoje čekanje i uređenost koje se ne
prepušta slučaju.

Dok u tome postoje zajedničke karakteri-
stike, istodobno postoje i krajevne posebno-
sti. Hranidbeno prevođenje pojedinih litur-
gijskih slavlja unosi još više ljepote. Način po-
novnoga dopuštenja blagovanja mesa nakon
korizmenoga vremena negdje će biti prevedeno
u pripremanje janjetine, a drugdje u po-
sebno pripremanje svinjetine. Iznimno je za-
nimljiv običaj donošenja hrane za blagoslov,
jer se liturgija pretače u običnost življenja, što
je pastoralno moguće usmjeriti na produblji-
vanje vjere. Prvi cilj, dakle, nije pitanje količi-
ne i bogatstva, nego zajedništva koje polazi od
oltara (župne crkve) na kojemu vjernici bla-
guju nebesku hranu besmrtnosti.

I u pojedinim danima sanktorala (svetač-
kih blagdana) pokazivana je osjetljivost. Ta-
ko se uz blagdan sv. Martina od starine ve-
zalo blagovanje gušćetine. Kulturalni proces
zvan globalizacija pojačao je pak neosjetlji-
vost i ujednačavanje krajevnih i nacionalnih
posebnosti. Obično se čuje govoriti kako su
time kulture bliže. To bi, doduše bilo logično
i moguće, ali najčešće se kulture oslabljuju, te
je pitanje što se događa u procesu akulturaci-
je, a koliko je jaka asimilacija i miješanje do
mjere neprepoznatljivosti.

Dakle, pojedina jela polazište nalaze u
izravnosti sadržaja slavlja, kao što je, na pri-
mjer, uskršnje janje. Osim janjetine, uz Uskrs
se veže šunka, odnosno pršut, upravo u pove-
zanosti s blagoslovom jela na Uskrs. Pojedina
pripremanja jela oslanjaju se uz neku crticu
ili legendu iz života svetaca (kruh sv. Agate;
vino sv. Ivana). Negdje je hrana bila vezana
uz imena pojedinih dana (u njemačkome su,
vjerojatno pogriješno, ime za Veliki četvrtak
– Gründonnerstag – vezali uz zelenu boju, pa
se jelo nešto zeljasto, zelena salata, špinat; uz
'Bijelu nedjelju' bijela jela i sl.); negdje je sli-
ka sadržaja ponijela maštu pa se na Uzašašće

Sveta Obitelj u molitvi.

Nepoznati autor iz južne Njemačke, kraj 18. st.

jelo 'leteće meso' ptica i peradi). Stvarala su se posebna jela, obogaćivanje kruha koji se jeo nedjeljom; razna peciva (s medom na Božić); obojena jaja na Uskrs. Postojala su također posebna blagovanja na završetku pojedinih slavlja: kruh i vino nakon pranja nogu na Veliki četvrtak; izražavanje gostoljubivosti i zajedništva upravo na taj dan; doručak, agape nakon vazmenoga bdjenja. Pisane su 'kuharice' s receptima upravo u skladu s liturgijskim kalendarom; postojala su (i postoje) pravila uređivanja stolova (stolnjaci i salвете s posebnim motivima), postavljanja pribora za pojedine dane, pazeći osobito na odgajanje toga duha u obiteljima. Sve je to pridonosilo građenju kulture koja je izvirala iz liturgije.

Liturgija i kultura blagovanja

Kao što u svojoj knjizi pokazuje Guido Fuchs (*Mahlkultur*, Regensburg 1998.), postoji snažna veza između liturgije i kulture blagovanja, proizišla iz kršćanskoga smisla i svjetonazora, polazeći naročito od molitve za blagoslov zajedništva blagdanskoga stola i jela. Ta je molitva važna karika između svakidašnjega blagovanja i euharistije, ali nije jedina, budući da se utjecaj liturgije može vidjeti u postavljanju (prostiranju) stola, uređenju blagovaonice, rasporedu sustolnika, simboličkome značenju hrane i slično. To ne vrijedi samo za raskošne, nego i za obične obroke.

Čini se da prebrzo i olako neki teolozi koriste pojmove o zalazu religioznosti i vjersko-

ga osjećaja ili pak o 'novome poganstvu' jer je lako pokazati da se vjerski izražaji mijenjaju te da su u mnogim kulturalnim ozračjima postali prisutniji i u obitelji i u javnosti.

Pored uobičajenih pojava koje su vrijedne kritiziranja, kada se govori o blagovanju, moguće je ustvrditi da se osjeća veća potreba za zajedništvom kod stola; da se više cijeni vrijeme posvećeno blagdanskome te kultura mira i kakvoće blagovanja koja je povezana s nosivim trenutcima životnoga ritma. Ponekad se i u krugovima ljudi koji ne slijede neku vjersku tradiciju čuje govoriti o 'svetosti' blagdanskoga stola. Uz to su u obitelji povezani religijski ili kvazireligijski oblici i običaji (prije jela) koji pojačavaju važnost zajedništva (na primjer, obred aperitiva ili pružanje ruku). Osjećaj za zdravu hranu i posvješćivanje važnosti duhovnosti jela također pripadaju u tu kategoriju. U zadnje se vrijeme razvila i posebna 'kultura kruha', ne samo što se tiče različitih vrsta kruha glede sastojaka, nego i glede načina pripreme i pečenja (sve češće u obiteljskome domu). Ne treba zaboraviti ponovno otkrivanje vrijednosti posta kao izražaja duhovnosti (ne samo iz zdravstvenih i društveno-političkih motivacija), što ima utjecaja i na način blagovanja.

Ostaje vrijediti istina da su blagovanje i njegovo uređenje, odnos ljudi u tome činu za kršćanski život važan znak. Način na koji netko jede govori puno o njegovoj duhovnoj (ne) zrelosti, o njegovu odnosu prema stvorenomu svijetu i blišnjima. U kršćanskoj je kul-

Albin Egger-Lienz: Molitva kod stola, 1923.

turi – kako za način življenja, tako i za način blagovanja – svakako polazište euharistijsko slavlje. Iz njega je proizašlo puno kulturalnih obilježja, među kojima je i prvo ime za euharistiju ('lomljenje kruha') vidljivo u odnosu prema kruhu koji se pri blagovanju uistinu lomi. Euharistijska kultura otkriva i danas iskrivljenosti konzumerizma i potiče na provjeravanje koliko je naše vjerničko zajedništvo življeno na način da postaje izvorom obnavljanje obiteljskoga i društvenoga zajed-

ništva. I tu treba početi od početne, obredne ritmizacije vremena koja se pretače u sve naše odnose i kulturalne oblike.

Jasno je da se i u samoj euharistiji treba više naglasiti zajedništvo gozbe, opraštanja, poštivanja, blizine, solidarnosti i nesebičnosti. Tada se javlja i potreba za zahvaljivanjem za bližnje, za stvoreni svijet, za hranu, za one koji trebaju našu ljubav. To je sadržano u blagoslovnoj molitvi na početku. Odatle sve kreće. Ali to je već nova tematska cjelina... ■

Liturgijski kalendar

SIJEČANJ

19 N DRUGA NEDJELJA KROZ GODINU

- 20 P Svagdan; *ili: Sv. Fabijan, papa i muč.; Sv. Sebastijan, muč.*
1Sam 15,16-23; Ps 50,8-9.16b-17.21.23; Mk 2,18-22
- 21 U Sv. Agneza, djevica i mučenica, *spomendan*
od dana: 1Sam 16,1-13; Ps 89,20-22.27-28; Mk 2,23-28
- 22 S Svagdan; *ili: Sv. Vinko, đakon i mučenik*
1Sam 17,32-33.37.40-51; Ps 144,1.2.9-10; Mk 3,1-6
- 23 Č Svagdan: 1Sam 18,6-9; 19,1-7; Ps 56,2-3.9-14; Mk 3,7-12
- 24 P Sv. Franjo Saleški, biskup i crkveni naučitelj, *spomendan*
od dana: 1Sam 24,3-21; Ps 57,2-4.6.11; Mk 3,13-19
- 25 S OBRAĆENJE SV. PAVLA, blagdan
vl.: Dj 22,3-16 (ili: Dj 9,1-22); Ps 117,1-2; Mk 16,15-18
- 26 N TREĆA NEDJELJA KROZ GODINU
- 27 P Svagdan; *ili: Sv. Anđela Merici, djevica*
2Sam 5,1-7.10; Ps 89,20-22.25-26; Mk 3,22-30
- 28 U Sv. Toma Akvinski, prezbiter i crkveni naučitelj, *spomendan*
od dana: 2Sam 6,12b-15.17-19; Ps 24,7-10; Mk 3,31-35
- 29 S Svagdan: 2Sam 7,4-17; Ps 89,4-5.27-30; Mk 4,1-20
- 30 Č Svagdan: 2Sam 7,18-19.24-29; Ps 132,1-2.3-5.11-14; Mk 4,21-25
- 31 P Sv. Ivan Bosco, prezbiter, *spomendan*
od dana: 2Sam 11,1-4a.5-10a.13.17; Ps 51,3-7.10-11; Mk 4,26-34

VELJAČA

- 1 S Svagdan: 2Sam 12,1-7a.10-17; Ps 51,12-17; Mk 4,35-41
- 2 N PRIKAZANJE GOSPODINOVO. SVIJEČNICA
- 3 P Svagdan; *ili: Sv. Blaž, biskup i mučenik; Sv. Oskar, biskup*
2Sam 15,13-14.30; 16,5-13a; Ps 3,2-7; Mk 5,1-20
- 4 U Svagdan: 2Sam 18,9-10.14b.24-25a.30-32 – 19,3; Ps 86,1-6; Mk 5,21-43

- 5 S Sv. Agata, djevica i mučenica, *spomendan*
od dana: 2Sam 24,2.9-17; Ps 32,1-2.5-7; Mk 6,1-6
- 6 Č Sv. Pavao Miki i drugovi, mučenici, *spomendan*
od dana: 1Kr 2,1-4.10-12; Otpj. pj: 1Ljet 29,10-12; Mk 6,7-13
- 7 P Svagdan: Sir 47,2-11; Ps 18,31.47.50-51; Mk 6,14-29
- 8 S Svagdan; *ili: Sv. Jeronim Emiliani; Sv. Jozefina Bakhita, djevica*
1Kr 3,4-13; Ps 119,9-14; Mk 6,30-34
- 9 N PETA NEDJELJA KROZ GODINU
- 10 P Bl. Alojzije Stepinac, biskup i mučenik, *spomendan*
od dana: 1Kr 8,1-7.9-13; Ps 132,6-10; Mk 6,53-56
- 11 U Svagdan; *ili: Bl. Djevica Marija Lurdska*
1Kr 8,22-23.27-30; Ps 84,3-6a.8a.11; Mk 7,1-13
- 12 S Svagdan: 1Kr 10,1-10; Ps 37,5-6.30-31.39-40; Mk 7,14-23
- 13 Č Svagdan: od dana: 1Kr 11,4-13; Ps 106,3-4.35-37.40; Mk 7,24-30
- 14 P Svagdan: od dana: 1Kr 11,29-32; 12,19; Ps 81,10-15; Mk 7,31-37
- 15 S Svagdan: 1Kr 12,26-32; 13,33-34; Ps 106,6-7a.19-22; Mk 8,1-10
- 16 N ŠESTA NEDJELJA KROZ GODINU
- 17 P Svagdan; *ili: Sedam svetih osnivača Reda slugu Bl. Dj. Marije*
Jak 1,1-11; Ps 119,67-68.71-72.75-76; Mk 8,11-13
- 18 U Svagdan: Jak 1,12-18; Ps 94,12-13a.14-15.18-19; Mk 8,14-21
- 19 S Svagdan: Jak 1,19-27; Ps 15,2-5; Mk 8,22-26
- 20 Č Svagdan: Jak 2,1-9; Ps 34,2-7; Mk 8,27-33
- 21 P Svagdan; *ili: Sv. Petar Damiani, biskup i crkveni naučitelj*
Jak 2,14-24.26; Ps 112,1-6; Mk 8,34 – 9,1
- 22 S KATEDRA SV. PETRA, blagdan
vl.: 1Pt 5,1-4; Ps 23,1-6; Mt 16,13-19

Druga nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Sva zemlja, Bože,
nek ti se klanja
i nek ti pjeva, neka
pjeva tvom imenu!
Ps 66, 4

Zborna molitva

Svemogući vječni Bože,
u tvojoj su ruci i svemirska
prostranstva i srca ljudi:
usliši molitve svoga naroda
i udijeli mir našem vremenu.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, daj da ovim otajstvima
pristupamo s doličnim poštovanjem.
Kad god se slavi spomen
Kristove žrtve, vrši se u nama
djelo otkupljenja.
Po Kristu.

Prvo čitanje Iz 49, 3.5-6

*Postavit ću te za svjetlost narodima,
da spas moj budeš do nakraj zemlje.*

Čitanje knjige proroka Izaije
Gospodin mi reče: »Ti si sluga moj, Izrael,
u kom ću se proslaviti!« A sad govori
Gospodin, koji me od utrobe slugom svojim
načini, da mu vratim natrag Jakova,
da se sabere Izrael. Proslavih se u očima
Gospodnjim, Bog moj bijaše mi snaga.
I reče mi: »Premalo je da mi budeš sluga,
da podigneš plemena Jakovljeva i vratiš
ostatak Izraelov, nego ću te postaviti za
svjetlost narodima, da spas moj budeš
do nakraj zemlje.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 40, 2.4.7-10

Pripjev: Evo dolazim, Gospodine,
vršiti volju tvoju!

Uzdah se u Gospodina uzdanjem silnim
i on se k meni prignu i usliša vapaj moj.
U usta mi stavi pjesmu novu,
slavopoj Bogu našem.

Žrtve i prinosi ne mile ti se,
nego si mi uši otvorio;
paljenicâ ni okajnicâ ne tražiš.
Tada rekoh: »Evo dolazim!

U svitku knjige piše za mene:
Milje mi je, Bože moj, vršiti volju tvoju,
Zakon tvoj duboko u srcu ja nosim.«

Pravdu ću tvoju naviještati u zboru velikom
i usta svojih zatvoriti neću,
Gospodine, sve ti je znano.

Drugo čitanje 1Kor 1, 1-3

*Milost vam i mir od Boga, Oca našega,
i Gospodina Isusa Krista!*

Početak Prve poslanice
svetoga Pavla apostola Korinćanima
Pavao, po Božjoj volji pozvan za apostola
Krista Isusa, i brat Sosten Crkvi Božjoj
u Korintu – posvećenima u Kristu Isusu,
pozvanicima, svetima, sa svima što na bilo
kojemu mjestu prizivlju ime Isusa Krista,
Gospodina našega, njihova i našega.
Milost vam i mir od Boga, Oca našega,
i Gospodina Isusa Krista!
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Iv 1,14a.12b

Riječ tijelom postade
i nastani se među nama;
onima koji Njega primiše
podade moć da postanu djeca Božja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	108	Klič Bogu (2. strofa psalma)
ili:	238	Dan Gospodnji
Otpj. ps.:	102	Evo dolazim, Gospodine
Prinosna:	232	Gospode, primi
Pričesna:	201	O svjetlo duša, Isuse
Završna:	859	Spasitelju dobri, Isukrste

»Evo Jaganjca Božjega koji odnosi grijeh svijeta!«

Pričesna pjesma

Mi smo upoznali
ljubav koju Bog
ima u nama
i povjerovali joj.

Iv 4, 16

Popričesna molitva

Udijeli nam, Gospodine,
Duha svoje ljubavi.
Nahranio si nas jednim
kruhom s neba, daj da
tvojom milošću živimo
u bratskoj slozi. Po Kristu.

Evandjelje Iv 1, 29-34

*Evo Jaganjca Božjega
koji odnosi grijeh svijeta!*

Čitanje svetog Evandjelja po Ivanu

U ono vrijeme:

Ivan ugleda Isusa gdje dolazi k njemu pa reče: »Evo Jaganjca Božjega koji odnosi grijeh svijeta! To je onaj o kojem rekoh: Za mnom dolazi čovjek koji je preda mnom jer bijaše prije mene! Ja ga nisam poznavao, ali baš zato dođoh i krstim vodom da se on očituje Izraelu.«

I posvjedoči Ivan: »Promatrao sam Duha gdje s neba silazi kao golub i ostaje na njemu. Njega ja nisam poznavao, ali onaj koji me posla vodom krstiti reče mi: 'Na koga vidiš da Duh silazi i ostaje na njemu, to je onaj koji krsti Duhom Svetim.' I ja sam to vidio i svjedočim: on je Sin Božji.«

Riječ Gospodnja

Molitva vjernika

Braćo i sestre, po Kristu Isusu nebeski nam je Otac darovao spasenje i među nama uspostavio svoje Kraljevstvo. Otvoreni tome daru uputimo nebeskome Ocu svoje molitve.

1. Prodahni svojim Duhom Crkvu, zajednicu vjernika, da vjernim življenjem evanđelja gradi tvoje Kraljevstvo među ljudima i svima bude znak tvoje blizine i ljubavi, molimo te.
2. Vodi u svojoj mudrosti papu Franju, (nad)biskupa našega I. i sve pastire Crkve kako bi svi vjernici nepokolebljivo mogli slijediti put svetosti i ljubavi prema svakom čovjeku, molimo te.
3. Obnovi u svim krštenicima dar novoga života; probudi u njima radost pripadnosti Crkvi i okrijepi ih u nasljedovanju evanđelja koje obnavlja svijet, molimo te.
4. Sve očeve i majke nadahni da budu odgovorni za obitelji koje si im povjerio: daj da svaka obitelj bude dom tvoje prisutnosti i mjesto rasta u vjeri i kršćanskoj ljubavi, molimo te.
5. Pohodi svojom milošću nas ovdje sabrane da uvijek umijemo čuti tvoju riječ i tvoje lice prepoznati u svima koji trpe, molimo te.

Gospodine, Bože naš, iz tvoje smo ljubavi stvoreni i po otajstvu krštenja na novi život preporođeni. Neka, molimo te, snaga Duha Svetoga siđe na nas da u vjeri i pouzdanju u tebe uvijek hodimo te svojim životom gradimo tvoje Kraljevstvo. Po Kristu Gospodinu našem.

Pogled s prsta Preteče prebaciti na Isusa

M. Grünewald, 1516.

Gotovo da nema biblijske stranice na kojoj se ne događa poziv. Bog u stvaranju zove stvorenja u postojanje, vraća čovjeka u život i onda kada se od njega udaljuje; poziva narod i izabire; poziva proroke, pa čak i zvijezde koje – radujući se – svjetlucaju zbog Onoga koji ih je stvorio (usp. *Baruh* 3, 34-35). Htjeti čuti taj poziv znači htjeti prihvatiti plan koji Bog ima sa svakim od nas. Pozivom nam Bog govori da nitko i ništa nije beskorisno i uzaludno.

Prorok Izaija upućuje nam danas riječi iz druge pjesme o Sluzi Gospodnjemu. Govori o proroku na kojega Bog pazi od majčina krila i po kojemu Božja riječ među ljudima postaje poput mača, prodire i pogađa izbliza i izdaleka; nitko joj ne može pobjeći. Život toga Sluge sav je u služenju i proslavljanju Boga. Taj Izaijin tekst ispunjenje pronalazi u Isusu, koga danas gledamo zajedno s Ivanom Krstiteljem.

Prije negoli su se susreli na obalama Jordana, tridesetak godina ranije susreli su se još nerođeni, kada je trudna Djevica Marija pohodila svoju trudnu rođakinju Elizabetu koja joj govori: *Zaigra mi od radosti čedo u utrobi*. To je bio otajstveni susret novoga svijeta. Ivan i Isus, prorok i Mesija, neobično začeti i praćeni Božjim Duhom. Nama je od toga susreta ostala Elizabetina pohvala i Marijin hvalospjev *Veliča*.

Nakon tridesetak godina susreli su se ponovno, kada je Ivan u krštenju izlio vodu, kada je Isus uronjen u zbilju svoga poslanja. Ivan ga gleda i ostaje pomalo zbunjen. Onaj tko je pred njim nije stranac, nego Božji Izabranik. U tijelu oblikovanom Duhom, postom i kušnjama Ivan ne vidi čovjeka, nego žrtvu koja se slobodno predaje da bi svijet bio oslobođen zla, da svijet zadobije prolaz u radost zajedništva s Bogom. Pred Ivanovim je očima istodobno i slava i krvoproliće. Pred njim je čovjek za kojega izgovara rečenicu koja prelama povijest: *Ovaj je čovjek Mesija*.

Golub u svjetlu Duha

Ovonedjeljno evanđelje može se smatrati sažetkom ili izravnim nastavkom navještaja Isusova krštenja. Kada je Ivan Krstitelj ugledao Isusa kako ide prema njemu rekao je: »Evo Jaganjca Božjega koji oduzima grijehe svijeta! To je onaj o kojem rekoh: Za mnom dolazi čovjek koji je preda mnom jer bijaše prije mene.«

Tekst Ivanova Evanđelja koji je pred nama veoma je važan, jer je Mesija poistovjećen s konkretnom povijesnom osobom – Isusom. Riječ je o svečanoj ispovijedi i ujedno proglasu koji vrijedi za sva vremena. Ivan Krstitelj svjedoči dvaput da ga nije poznao, ali je posebnom objavom znao da je prisutan u svijetu i da je njemu dano poslanje pokazati ga Izraelu. Njegovo uranjanje u vode Jordana trebalo je oraspoložiti ljude za prihvaćanje mesijanske poruke. Ivan ga je prepoznao po silasku Božjega Duha u obliku goluba.

Simbolika goluba je višeznačna. Moglo bi se raditi o materijaliziranoj slici daha, vjotra pod zamasa krila ili je pak simbol novoga naroda, pri čemu je u židovstvu Izrael bio označen i tim simbolom. Možda je golub izabran da bude u povezanosti s gnijezdom, s onim najudobnijim mjestom koje je Božji Duh pronašao u Isusu, gdje bi označavao Očevu ljubav, ali i Božji dah/duh koji je lebdio nad vodama stvaranja i učinio ih plodnima.

Posebno je snažan smisao dvaju glagola: 'silaziti' i 'ostati' u rečenici: »Na koga vidiš da Duh silazi i ostaje na njemu, to je onaj koji krsti Duhom Svetim.« Dok *silaziti* (u participu *katabainon*) govori o mjestu Isusova podrijetla, tj. nebu, *ostati* (*émeinen*) izražava trajno boravište Duha, posvećenost Mesije. Ovim zadnjim glagolom ističe se objava cjelovitosti otajstva ljudskoga spasenja i puta u vječni život.

Janje u svjetlu Žrtve

Sve do križa Isus je Jaganjac koji ulazi u vode našega grijeha. Mi u krsnoj vodi ostavljamo svoju nečistoću, a on uranja u vodu da bi na se preuzeo teret naših promašenosti.

Pred Ivanom Krstiteljem nije *lav iz roda Judina* koji bi proždirao neprijatelje; niti *lav sa Siona* o kojemu govori Amos (usp. *Am* 1, 2). Pred Pretečom se Isus ne pojavljuje niti kao žrtveni jarac, nego kao ranjivo i neobranjeno janje. Nad Isusom je lik goluba, ne lik orla; jer golub je simbol izvorišta novoga početka nakon potopa i netaknute svježine Božjega stvaranja koja se ne predaje pred našom slobodom i izborom grijeha. Tako je janje simbol ljubavi koja ide do samopredanja u žrtvi, golub je pokazatelj novoga neba i nove zemlje koja nam se daruje u ovome slavlju euharistije.

Prst Ivana Krstitelja uperen je u Isusa, ali pretpostavlja nešto više od informacije. Nije dovoljno reći: »Došao je, tu je, evo ga.« Ta prisutnost pretpostavlja čekanja i traženja. Vjernik je prije svega Bogotražitelj. Na završetku svoga traženja moći će susresti i janje kao pro-

tivnika grijehu. Nije li zbunjujuće to što Bog nasuprot grijeha stavlja lik slabosti, krhkosti i nedužnosti janjeta? Na aramejskome se jeziku i janje i sluga izriču istom riječju (*taljá*) te se time proširuje slika, ali i asocijacija vezana uz Kristovu osobu. Bog grijehu ne suprotstavlja snagu, već lik koji ne budi strah, ne posjeduje sredstva kojima bi iznudio poštovanje i njegov glas nema nikakve sličnosti lavljjoj rici.

Crkva u svjetlu Križa

Evangelje naviješta da jedino krotkost može pobijediti aroganciju. Zlo izgleda nedodirljivo, ali zlo svojim pogledom ne može podnijeti nedužnost. Bez obzira na privid i na tolike dokaze iz našega života; bez obzira na to što se janje javlja kao žrtvena životinja koja je predviđena za klanje, zadnja knjiga Svetoga pisma, Otkrivenje (Apokalipsa), otkriva da je konačni pobjednik Janje, a ne krvnici.

Žrtvovano janje slika je dobrote i poslušnosti koja ide sve do križa. Mi smo Crkva koja pripada Janjetu. Ako tražimo savezništvo s moćnima, jer su samo moćni i s bogatima, jer su samo bogati, već na početku gubimo (sebe). Ako na mjesto nedužnosti stavimo lukavost, na mjesto jednostavnosti diplomaciju, na mjesto ljubavi prisilu, na mjesto jasnoće prijevaru i zemaljski ugled, na mjesto iskrenosti govora zamagljenost, ne ćemo pridonijeti nestajanju vlasti grijeha.

Predraga Crkvo, uvijek pred sobom imaj Janje, ali i glagol *služiti* koji je Isus u svome životu oslikao mnoštvom primjera. Imaj dovoljno hrabrosti za poraz i prezir, imaj hrabrosti za radost u tami; smogni snage za pjesmu kada te žele osramotiti ili prikovati na križ. Crkvo Janjeta, Crkvo u hodu prema vječnosti, svima nam pomози da vjerujemo da smo sigurni ne onda kada batinom uspijevamo otjerati vukove, već kada, neobranjeni, slijedimo tragove Janjeta. Dovoljno je pogled s prsta Ivana Krstitelja prebaciti na Isusa.

Ivan Šaško

Treća nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Pjevajte Gospodinu pjesmu novu! Pjevaj Gospodinu, sva zemljo! Slava je i veličanstvo pred njim, sila i sjaj u svetišću njegovu.

Ps 96, 1.6

Zborna molitva

Svemogući vječni Bože, ravnaj našim životom da vršimo tvoju volju: da u ime tvoga ljubljenoga Sina obilujemo dobrim djelima. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, pomiri nas sa sobom i primi ove darove: posveti ih snagom svoga Duha, da nam budu na spasenje. Po Kristu.

Prvo čitanje Iz 8, 23b–9,3 *U Galileji poganskoj narod vidje svjetlost veliku!*

Čitanje Knjige proroka Izaije
U prvo vrijeme obescijeni zemlju Zebulunovu i zemlju Naftalijevu, al' u vrijeme posljednje on će proslaviti put uz more, s one strane Jordana – Galileju pogansku.
Narod koji je u tmini hodio svjetlost vidje veliku; onima što mrkli kraj smrti obitavahu svjetlost jarka osvanu.
Ti si radost umnožio, uvećao veselje, i oni se pred tobom raduju kao što se žetvi raduju žeteoci, kao što kliću koji dijele plijen.
Jer teški jaram njegov, batinu pleća njegovih, šibu njegova goniča slomio si ko u dan midjanski.
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 27, 1.4.13-14

Pripjev: Gospodin mi je svjetlost i spasenje.

Gospodin mi je svjetlost i spasenje: koga da se bojim?
Gospodin je štit života moga: pred kime da strepim?

Za jedno molim Gospodina, samo to ja tražim:
da živim u domu Gospodnjem sve dane života svoga, da uživam milinu Gospodnju i dom njegov gledam.

Vjerujem da ću uživati dobra Gospodnja u zemlji živih.

U Gospodina se uzdaj, ojunači se, čvrsto nek bude srce tvoje: u Gospodina se uzdaj!

Drugo čitanje 1Kor 1, 10-13.17

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima

Zaklinjem vas, braćo, imenom Gospodina našega Isusa Krista: svi budite iste misli; neka ne bude među vama razdora, nego budite savršeno istog osjećanja i istog mišljenja.
Jer Klojini mi, braćo moja, o vama rekoše da među vama ima svađa. Mislim to što svaki od vas govori: »Ja sam Pavlov«, »A ja Apolonov«, »A ja Kefin«, »A ja Kristov«. Zar je Krist razdijeljen? Zar je Pavao raspet za vas? Ili ste u Pavlovo ime kršteni? Jer ne posla me Krist krstiti, nego navješćivati evanđelje, i to ne mudrošću besjede, da se ne obeskrijepi križ Kristov.
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Mt 4, 23

Isus je propovijedao evanđelje o Kraljevstvu, i liječio svaku bolest u narodu.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	82 ili 152	Pjevajte Gospodu
Otpj. ps.:		Gospodin mi je svjetlost i spasenje (ŽV 01-2011)
Prinosna:	231	Jedan kruh
Prčesna:	241	Oče naš dobri, slavimo ti Ime
ili:		Gledajte u Gospodina (ŽV 01-2012)
Završna:	217	Bože, tvoj smo sveti narod

Ugleda Petra i Andriju i каза im: »Hajdete za mnom!«

Vitraj katedrale u Chartresu, 12. st.

Pričesna pjesma

Pristupite
ka Gospodinu
i razveselite se,
da se ne postide
lica vaša.

Ps 34, 6

Popričesna molitva

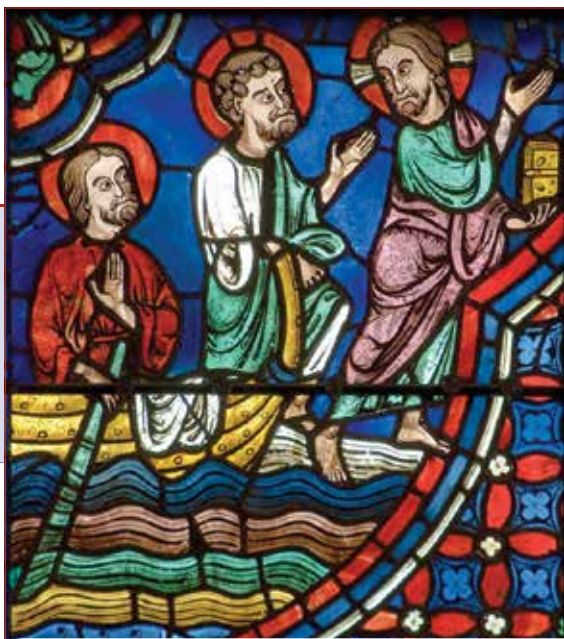
Svemoguću Bože,
ovom svetom gozdom
dao si nam udio u svom
božanskom životu: daj da
u tom daru uživamo svu
vječnost. Po Kristu.

Evangelje Mt 4, 12-23

*Nastani se u Kafarnaumu
da se ispuni što je rečeno po Izaiji.*

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

Kad je Isus čuo da je Ivan predan, povuče se u Galileju. Ostavi Nazaret te ode i nastani se u Kafarnaumu, uz more, na području Zebulunovu i Naftalijevu da se ispuni što je rečeno po proroku Izaiji: »Zemlja Zebulunova i zemlja Naftalijeva, put uz more, s one strane Jordana, Galileja poganska – narod što je sjedio u tmini svjetlost vidje veliku; onima što mrkli kraj smrti obitavahu svjetlost jarka osvanu.« Otada je Isus počeo propovijedati: »Obratite se jer približilo se kraljevstvo nebesko!« Prolazeći uz Galilejsko more, ugleda dva brata, Šimuna zvanog Petar i brata mu Andriju, gdje bacaju mrežu u more; bijahu ribari. I kaže im: »Hajdete za mnom, učinit ću vas ribarima ljudi!« Oni brzo ostave mreže i pođu za njim. Pošavši odande, ugleda druga dva brata, Jakova Zebedejeva i brata mu Ivana: u lađi su sa Zebedejem, ocem svojim, krpali mreže. Pozva i njih. Oni brzo ostave lađu i oca te pođu za njim. I obilazio je Isus svom Galilejom naučavajući po njihovim sinagogama, propovijedajući evanđelje o Kraljevstvu i liječeći svaku bolest i svaku nemoć u narodu. I glas se o njemu pronese svom Sirijom. I donosili su mu sve koji bolovahu od najrazličitijih bolesti i patnja – opsjednute, mjesečare, uzete – i on ih ozdravljao. Za njim je pohrlio silan svijet iz Galileje, Dekapola, Jeruzalema, Judeje i Transjordanije. Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, Bog je u Kristu pohodio svijet i obdario nas svjetlom koje pobjeđuje svaku tamu i svaki grijeh. U otvorenosti tome daru spasenja molitvom se utecimo Kristu Gospodinu:

1. Rasvjetli, Gospodine, svojim Duhom put Crkve da uvijek bude vjerna evanđeoskom poslanju t e u svim kušnjama i izazovima svijeta svjedoči mudrost kojim si pobijedio svijet, molimo te.
2. Obdari, Gospodine, svojom mudrošću papu Franju i sve pastire Crkve da tvoj narod vjerno predvode putem spasenja te svi vjernici budu svjedoci radosti evanđelja, molimo te.
3. Probudi u srcima naših mladih radosnu spremnost da se odazovu tvome pozivu na život u svećeništvu i redovništvu, molimo te.
4. Pogledaj, Gospodine, nas ovdje sabrane i pomози da u tvome pogledu prepoznamo svjetlo koje oslobađa od svake tame i pobjeđuje svaki grijeh, molimo te.
5. Primi, Gospodine, u nebesko Kraljevstvo našu pokojnu braću i sestre: nagradi ih radošću vječnoga gledanja tvoga lica, molimo te.

Gospodine Isuse Kriste, ti si evanđelje spasenja došao navijestiti svim narodima svijeta. Usliši molitve ovdje okupljenih vjernika i svojim nas Duhom okrijepi da životom budemo svjedoci radosti spasenja koje nam daruješ. Koji živiš i kraljuješ u vijeke vjekova.

»Zar je Krist razdijeljen?«

Tjedan iza nas obilježen je svjetskom Molitvenom osminom za jedinstvo kršćana pod geslom »Zar je Krist razdijeljen?«. Uzet je iz Pavlove poslanice Korinćanima koja se čita u današnjoj liturgiji. Pitamo se o smislu tolikoga truda oko jedinstva u vrijeme kada svijet pogađaju puno teži problemi poput terorizma, ratova, gladi, bolesti i raznih drugih nedaća. Čini se da bi angažman kršćana u kriznim društvenim situacijama bio daleko potrebniji od trošenja snage i sredstava na pobožne želje u koje ni mnogi među njima ne vjeruju. Međutim, mi ne možemo raditi za mir u svijetu ako nema mira unutar nas samih. Kako ćemo pridonositi jedinstvu svijeta i njegovu pomirenju ako smo sami međusobno razdijeljeni?! Zar je moguće svjedočiti Boga ljubavi, a ne imati je dovoljno jedni za druge?! Zbog toga jedinstvo nije opcija, nego životno pitanje Crkve. Shvatio je to i sveti Pavao pišući zajednici u Korintu.

Taj lučki grad bio je mjesto intenzivne prometne povezanosti pa su gotovo svi događaji sredozemnog svijeta imali odjeka i u Korintu. Tako su se pojavili i različiti oblici kršćanstva, već prema tome tko ga je propovijedao. Apostol navodi najmanje četiri formirane i međusobno netrpeljive grupe – čest slučaj da su ljudi najmanje tolerantni u području vjerovanja. Ne drži im moralne pouke, jer situacija je teža. U pitanju je sâmi smisao krštenja. Stoga je poziv na jedinstvo popraćen zaklinjanjem »ime-nom Gospodina našega Isusa Krista«. Iznenaduje jednostavnost Pavlove argumentacije. Krštenik je kršten u ime Isusa Krista, samo njemu pripada i nikomu drugom, pa je podijeljenost kršćana po sebi nemoguća i protivna samome evanđelju. Vjera u Isusa kao Krista vodi međusobnom jedinstvu krštenika.

Jedinstvo u Kristu

Sva čitanja današnje nedjelje imaju za cilj predstaviti Isusa iz Nazareta kao jedinoga Spasitelja, kojega je Bog najavljivao već od prvoga ljudskog grijeha. Zato Matej početak Isusova

Albert Decaris

javnog djelovanja smješta tek u četvrto poglavlje svoga evanđelja. Najprije se potrudio Isusa ucijepiti u povijest njegova naroda, osobito među potomstvo Davidovo te opisati kao onoga koji ispunjava drevna proroštva. U istom duhu zabilježio je njegovo doseljenje na obalu Tiberijadskoga jezera, u galilejski grad Kafarnaum, smješten »na području Zebulunovu i Naf-talijevu«. Prostor ova dva plemena već dugo nije bio u sastavu Izraelove zemlje, a pripisivanje Kafarnauma dvama plemenima, što je po Zakonu nemoguće jer se kod podjele zemlje budno pazilo da svaki grad pripada samo jednome plemenu, ističe svu dramatičnost mjesta. To je područje očito postalo takvim da se više ni znalo čije je. Sjeverno područje izraelske zemlje bilo je najsnažnije izloženo utjecajima susjednih poganskih naroda, ali i najčešće osvajano od stranih vladara. »Put uz more« bio je ondašnja važna međunarodna prometnica koja je povezivala Egipat, Siriju i Mezopotamiju pa su se uz nju naseljavali mnogi stranci. No, Mateja ne zanima zemljopis, nego želi pokazati kako se u Isusu ispunilo obećanje dano po proroku Iza-iji da će Gospodin baš taj prostor »proslaviti«.

Kao i svaka proročka najava i ova je nastala u teškom vremenu kada je trebalo ohrabriti narod da izdrži stavljaajući svoje pouzdanje u

Boga. Primjeri njegove pomoći iz prošlosti jamac su svijetle budućnosti. Ostatku podijelnoga kraljevstva prijetilo je novo ropstvo, ali je Izaija siguran kako Bog nikada sebe nije zanijekao pa ni ovaj put neće napustiti svoj narod. Zato najavljuje potpuno obrnutu situaciju. Neće samo malo Jeruzalemsko kraljevstvo biti slobodno, nego cijela zemlja i čitavi Izabrani narod. Zemlje koje su već izgubljene, kao što su Zebulonova i Naftalijeva, bit će vraćene, a sjećanje na njihov gubitak tek prošlost.

Ovo univerzalno poslanje otkriva evanđelist stavljajući početak Isusova javnog djelovanja u mjesto koje je susretište raznih naroda, vrata Svete zemlje prema ostatku svijeta. Tako je Isusa predstavio kao Mesiju koji je Spasitelj cijeloga svijeta. Usto, ovo je ujedno i najava da Isus neće biti politički ili nacionalni Mesija. Dolazi u Kafarnaum k onima od kojih se nije očekivalo da prime Mesiju. Tako su oni koji su promatrani kao posljednji i najmanje vrijedni, prvi primili nebesko svjetlo. Već je time pokazao ono što je Isus više puta ponavljao: »posljednji će biti prvi, a prvi posljednji« (Mt 20, 16) te da je svakome marginaliziranom došao poručiti: »Prijatelju, pomakni se naviše« (Lk 14, 10).

Suradnja s Kristom

Evanđelist naznačuje kako se to dogodilo u vrijeme »kad je Isus čuo da je Ivan predan«. Taj je događaj zasigurno bio poticaj Isusu da ne

nastupi u Jeruzalemu, nego da svoje poslanje otpočne u manje opasnoj periferiji i sredini koja je trpjela različitost. Ujedno je to znak da je sav njegov put pod znakom progona i patnje. Patnju koja ga čeka otkriva i naizgled usputna riječ »otada«. Matej je rabi samo dva puta u svome evanđelju. Prvi put u današnjemu odlomku, u trenutku kad je Isus »počeo propovijedati«, a drugi puta na početku njegova hoda prema Jeruzalemu gdje je podnio mučeništvo. Tako je naglašena važnost ovoga trenutka koji je stavljen u isti red s Isusovim mučeništvom.

Početak propovijedanja odlučujući je trenutak. Od vremena obećanja čovječanstvo je ušlo u vrijeme ispunjenja. »Otada« je Kraljevstvo Božje među nama. Više nije samo u riječima, nego i u djelima. Isus je započeo svoje Kraljevstvo »liječeći svaku bolest i svaku nemoć u narodu«. No, ono nije dovršeno. Isus od početka traži svjedoke i suradnike u njegovoj izgradnji. Znakovito je da bira obične ljude. Apostoli su usred posla kad ih poziva, čime poručuje da želi ući u konkretnu ljudsku situaciju, u ono što sada jesmo i što sada činimo, te od toga i upravo tu izgrađivati svoje Kraljevstvo. Obećavajući im da će biti »ribarima ljudi« dao im je zadaću ne dopustiti ikomu da se utopi i izgubi, nego da budu oni koji će spašavati ljude i dovoditi ih u Kraljevstvo. Tako smo i mi pozvani biti »spasiteljima ljudi« i pridružiti se Isusovu spasenjskom djelovanju.

Slavko Slišković

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Mesija – Kralj

Iz 8, 23b – 9,3

Zebulon i Naftali dva su izraelska plemena koja je Asirija pokorila 722. prije Krista. Tama je simbol ugnjetavanja (usp. Iz 9, 1-3; 8, 22-23), a svjetlo simbol spasenja (usp. Iz 58, 8-10; 60, 1.20). Sukob tame i svjetla upućuje upravo na izlazak sunca, kojemu se prisposobljuje uzlazak kralja na prijestolje (usp. Iz 9, 5-6). Kod ove intronizacije nalazimo i »titulaturu« sastavljenu od četiri imena: savjetnik divni – onaj koji ima sposobnost shvaćanja čudesnih Božjih planova koji se uvijek realiziraju. Ta sposobnost je Božja kvaliteta koju kralj dobiva po duhu savjeta (usp. Iz 11,2). Bog silni naslov je Božji (usp. Izl 10,17; Jer 32,18), Mesijin (usp. Iz 10,21) i kraljev (usp. Dn 11,3). Kralj dobiva duh jakosti od Jahve (usp. Iz 11,2). Otac vječni – kralj je otac svojega naroda (usp. 1Sam 24, 12; Iz 22, 21). Odliku »vječan« u odnosu na kralja treba shvatiti u smislu dugovječnosti, dugotrajnosti (usp. 2Sam 7, 16; Ps 72, 5.17; 132, 12.14). Knez mironosni – mir je vezan za ovaj naslov kao mesijansko dobro (usp. Iz 11, 1s; 32, 15-20), koje u odnosu na kraljevsku funkciju označava »pravednost« i »pravo«.

Mario Cifrak

Prikazanje Gospodinovo. Svijećnica

Ulazna pjesma

Spominjemo se, Bože,
tvoje dobrote usred hrama
tvojega. Kao ime tvoje,
Bože, tako i slava tvoja
do na kraj zemlje doseže;
puna je pravde desnica
tvoja.

Ps 48, 10-11

Zborna molitva

Svemogućí vječni Bože,
na današnji je dan Sin tvoj
u našem ljudskom tijelu
prikazan u hramu. Smjerno
te molimo: daj da se i mi
čiste duše prikažemo tebi.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, htio si da se tvoj
jedinorođeni Sin tebi prinese
kao neokaljani Jaganjac za
život svijeta. Primi, molimo te,
ove darove, što ti ih Crkva
u radosti prikazuje. Po Kristu.

Prvo čitanje Mal 3, 1-4

Doći će u Hram svoj Gospodin koga vi tražite.

Čitanje Knjige proroka Malahije
Ovo govori Gospodin Bog:
Evo šaljem glasnika da put preda mnom
pripravi. I doći će iznenada u Hram svoj
Gospodin koga vi tražite
i Anđeo Saveza koga žudite.
Evo ga, dolazi već – govori Gospodin
nad Vojskama. Ali tko će podnijeti dan
njegova dolaska i tko će opstati
kad se on pojavi? Jer on je kao oganj
ljevačev i kao lužina bjeliočeva.
I zasjest će kao onaj što topi srebro
i pročišćava.
Očistit će sinove Levijeve
i pročitit će ih kao zlato i srebro
da prinose Gospodinu žrtvu u pravednosti.
Tad će biti draga Gospodinu
žrtva Judina i jeruzalemska
kao u drevne dane i kao prvih godina.
Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Kod paljenja svijeća:	340.3	Evo Gospodin će u sjaju doći
ili:	184 ili 283	Ti divni Kralj si nebesnik
Ophod:	138	Svjetlost na prosvjetljenje
Ulazna:	75.1	Spominjemo se, Bože
Otpj. ps.:	XII	Tko je taj Kralj slave
Prinosna:	233	Punina kad dođe vremena
Pričesna:	201	O svjetlo duša, Isuse
Završna:	393-394	O Isuse, o Spase naš

Drugo čitanje Heb 2, 14-18

Trebalo je da u svemu postane braći sličan.

Čitanje Poslanice Hebrejima
Budući da djeca imaju zajedničku krv i meso,
i sâm Isus tako postade u tome sudionikom
da smrću obeskrijepi onoga koji imaše moć
smrti, to jest đavla,
pa oslobodi one koji – od straha pred smrću –
kroza sav život bijahu podložni ropstvu.
Ta ne zauzima se dašto za anđele,
nego se zauzima za potomstvo Abrahamovo.
Stoga je trebalo da u svemu postane braći
sličan, da milosrdan bude i ovjerovljen Veliki
svećenik u odnosu prema Bogu kako bi
okajavao grijeha naroda. Doista, u čemu je
iskušan trpio, može iskušavanima pomoći.
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 24, 7-10

Pripjev: Tko je taj Kralj slave?

To je sam Gospodin.

Podignite, vrata, nadvratnike svoje,
dižite se, dveri vječne,
da uniđe Kralj slave!

Tko je taj Kralj slave?
Gospodin silan i junačan,
Gospodin silan u boju!

Podignite, vrata, nadvratnike svoje
dižite se, dveri vječne,
da uniđe Kralj slave!

Tko je taj Kralj slave?
Gospodin nad Vojskama
– on je Kralj slave!

Doniješe Isusa u Jeruzalem
da ga prikažu Gospodinu.

*Detalj vratnica bazilike
Navještenja Gospodinova, Nazaret.*

Popričesna molitva

Po ovoj pričesti, Gospodine, nastavi u nama svoje milosno djelo. Ti si ispunio Šimunovu nadu da neće umrijeti dok ne primi Krista u naručaj: daj da i mi idemo u susret Gospodinu i postignemo vječni život. Po Kristu.

Pjesma prije Evandelja Lk 2, 32

Svjetlo na prosvjetljenje naroda,
slava puka tvoga izraelskoga.

Evandelje Lk 2, 22-32

Vidješe oči moje spasenje tvoje.

Čitanje svetog Evandelja po Luki

Kad se po Mojsijevu Zakonu navršiš dani njihova čišćenja, poniješe Isusa u Jeruzalem da ga prikažu Gospodinu – kao što piše u Zakonu Gospodnjem: Svako muško prvo-rođenče neka se posveti Gospodinu! – i da prinesu žrtvu kako je rečeno u Zakonu Gospodnjem: dvije grlice ili dva golubića.

Živio tada u Jeruzalemu čovjek po imenu Šimun. Taj čovjek, pravedan i bogobožan, iščekivao je Utjehu Izraelovu i Duh Sveti bijaše na njemu. Objavio mu Duh Sveti da neće vidjeti smrti dok ne vidi Pomaznika Gospodnjega. Ponukan od Duha, dođe u Hram. I kad roditelji uniješe dijete Isusa da obave što o njemu propisuje Zakon, primi ga on u naručje, blagoslovi Boga i reče:

»Sad otpuštaš slugu svojega, Gospodaru, po riječi svojoj, u miru!

Ta vidješe oči moje spasenje tvoje, koje si priprazio pred licem sviju naroda: svjetlost na prosvjetljenje naroda, slavu puka svoga izraelskoga.«

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, na dan kad je Isus bio prikazan Ocu nebeskom u hramu, i mi istom Ocu nebeskom prinesimo sebe iznoseći pred njega svoje ponizne molitve. Molimo zajedno:

Pokaži nam, Gospodine, svoje spasenje!

1. Crkvu, zajednicu vjernika, rasvijetli svojim svjetlom da uvijek razaznaje put evandelja te svjedočanskim životom radosno služi spasenju svijeta, molimo te.
2. Papu Franju i sve pastire Crkve čuvaj u svetosti života kako bi svojim primjerom i mudrim vodstvom služili posvećenju Crkve i svega svijeta, molimo te.
3. Svima starima i osamljenima budi bliz po ljubavi njihovih bližnjih i okrijepi ih da se u evanđeoskoj nadi raduju susretu s tobom, molimo te.
4. Obnovi zanos duha u svim osobama posvećenoga života – redovnicima, redovnicama i svima koji ti se posvetiš živeći u svijetu – da s većim žarom nasljeđuju život evandelja i uvijek pronalaze putove služenja svima koji su u potrebi, molimo te.
5. Potakni u svim roditeljima hrabrost koja se umije oprijeti iskušenjima svijeta i pomozim da djecu odgajaju u mudrosti evandelja, molimo te.

Usliši, svemogući Bože, naše smjerne molitve i okrijepi naša nastojanja po kojima ti posvećujemo svoj život. Daj da uvijek hodimo u svjetlu evandelja te jednom budemo dostojni stupiti u tvoj nebeski hram. Po Kristu Gospodinu našem.

Prosvjetljenje susreta

Mačevi boli svakodnevno probadaju ljudske duše poradi različitih podvojenosti koje udaljavaju čovjeka od čovjeka. Namisli srdaca doista se najdublje otkrivaju u takvim zadavanjima rana. Tamne su to namisli koje stalno viču »Ja, ja ja« i stoga ne dopuštaju međusobno razumijevanje jer svjetlo kalkulantskog razuma nije dostatno da bi se odagnao mrak nepovjerenja. Proboj kroz taj mrak moguć je samo kroz svjetlo razločnosti koje omogućava sporazumijevanje, a to je istinski susret u čijem središtu stoji *ja – ti* odnos. To je odnos u kojemu čovjek traži čovjeka i u kojemu se događa prosvjetljenje susreta. Ipak, sva prosvjetiteljstva čovjeka po čovjeku pokazala su se u konačnici također nedo-

statnima da bi odagnala moć tame razjedinjenja. Stoga je potrebno jedno drugo svjetlo koje je kadro prosvjetliti svakog čovjeka.

Glasnik svjetlosti Božjega ognja

Mač je zadao ranu duši izraelskog naroda kada mu je srušen Hram, boravište Boga živoga. Malahija (heb. *Maleaki* – Moj glasnik) je glasnik obnove. Obnova jeruzalemskoga hrama već je dovršena. Međutim, tek obnova hrama ranjenog ljudskog duha znači potpuno zacjeljivanje rana. Nisu to više rane koje su zadane od vanjskog neprijatelja koji je srušio Hram i odveo narod u ropstvo. To su rane nepravde koju čovjek nanosi bližnjima u preljubu, u lažnom svjedočenju i klevetanju, u zakidanju plaće radnicima i u gaženju prava slabih. Takvi – naviješta Malahija – prinosе oskvrnjen kruh na Božji žrtvenik i uzalud pale oganj na žrtveniku jer – kako će drugdje reći glasnik Izaija – Boga časte samo usnama, a srce im je daleko od njega.

Zbog čega je uzaludan ovakav oganj na žrtveniku? Iz razloga što takav oganj ne daje ono svjetlo koje bi moglo rastjerati tamu nepravde, koja ne dopušta da se vidi lice bližnjega i u kojoj onaj koji čini nepravdu zatamnjuje i gubi vlastiti obraz. Upravo zbog toga važni su glasnici koji pripremaju put pred Božjim dolaskom u središte čovjekovog života u bogoštovlju. Glasnik treba navijestiti da se samo po oslanjanju na Božju snagu može obnoviti čovjeka za iskreno bogoslužje. Glasnik naviješta također i snagu Božjega ognja koji je kao oganj ljevačev i koji jedini može dati dovoljno jako svjetlo koje će nadjačati ponor i tamu razdvajanja.

Malahija zna da se istinska obnova Saveza s Bogom – a onda i ljudskog zajedništva – može dogoditi samo u iskrenome bogoštovnom susretu. Takav pak susret moguć je samo ukoliko se odlože djela nepravde i razjedinjenja među bližnjima. Stoga je snaga Božjega ognja ono što omogućava život i mir jer upravo je mir među bližnjima – i suživot koji omogućava – znak Saveza s Bogom.

P. Rubens: Isus prikazan u hramu.

Svjetlo susreta u iskrenom štovanju Boga

Glasnik tog novoga Saveza jest pravedni i bogobojazni Šimun koji je, susrevši i primivši u naručje Pomazanika Gospodnjega, prepoznao snagu Božjega ognja, odnosno, dolazak u Hram Gospoda koji će svojim svjetlom izbaviti čovjeka iz tame i biti prosvjetljenje svih naroda. To je svjetlo susreta, svjetlo koje svijetli i prosvjetljuje nas u svakom bogoslužju u kojem iskreno prinosimo kruh na Božji žrtvenik. Pouka je to o bogoslužju u kojem se najprije pomirujemo s bližnjima, sa sestrom i s bratom, a tako onda prinosimo svoj dar.

Susret s Bogom u bogoslužju bit će prosvjetljenje naših tama ukoliko budemo gradili iskrene susrete s braćom i sestrama s kojima svake nedjelje zajedno molimo: »Vjerujem u jednoga Boga« i »Oče naš«. Ako kroz naša bogoslužja nismo spremni biti obasjani ognjem Božje riječi koja nas poziva na pomirenje i (su)život, ne ćemo moći postati glasnici novoga Saveza u Kristu, a time ujedno i Božje prisutnosti među nama. Kako nositi svjetlost susreta s Bogom onima kojima mačevi zla probadaju dušu ako i mi sami nismo spremni odložiti takve mačeve?

Starac Šimun u svjetlosti je susreta sa Spasiteljem ispjevao zahvalnu pjesmu po snazi Duha Svetoga koji je bio na njemu. To se dogodilo upravo u Hramu. Tu je iščekivao Utjehu Izraelovu i u suton svojega života zadobio je svjetlost mira jer njegove su oči ugledale i prepoznale spasenje Božje u djetetu koje će biti znak osporavan. Proročica Ana, ne napuštavši Hrama, danju je i noću služila Bogu. To njezino služenje i boravljenje u Hramu nagrađeno je susretom s Djetetom o kojemu je onda pripovijedala svima koji su iščekivali otкупljenje.

Evo nam dvaju mogućih modela i našega današnjeg susreta s Bogom i s ljudima. U svjetlosti nedjeljnoga euharistijskog susreta – gdje nas osvjetljava oganj Božje riječi i gdje prinosimo neoskvrnjeni kruh na Božji žrtvenik – pjevati s braćom i sestrama zahvalnu pjesmu koja će nas osposobiti za život u pravednosti i miru, a zatim biti glasnicima toga susreta i pripovijedati drugima o Onome koji je Svjetlost na prosvjetljenje naroda koji često u tami hodi.

Ivan Dodlek

Zrnje

Donoseći prvorodenca u hram roditelji su prinosom dara trebali »otkupiti« svoje dijete i tako ga, jer po Zakonu pripada Bogu, ponovno dobiti. Isus u hramu ne biva »otkupljen« i vraćen Mariji i Josipu. On sâm jest Otkupitelj svoga naroda. Stoga on biva prikazan prinesen, kao što se prinosi žrtva u hramu. Svećenik Zaharija »prima« Isusa na ruke. Tako je unaprijed predoznačena Isusova žrtva.

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Dolazak Božjega suda

Mal 3, 1-4

Knjiga proroka Malahije posljednja je u nizu tzv. »malih proroka« i ujedno je kraj kršćanskoga Starog zavjeta. Njegovo ime znači »moj glasnik«. Iako on nije povijesna osoba, baza knjige upućuje na nekog proroka koji je djelovao sredinom 5. st. pr. Krista. U knjizi prevladava perspektiva žrtvovanja. Sud i čišćenje karakteriziraju ovaj odlomak koji uokviruju redci o spasenju. Izraela treba opet postati »sveti narod«, koji će moći prinositi Bogu žrtvu koja mu je po volji. U hramskom bogoslužju u Jeruzalemu vlada rutina i nemar. Malahija naviješta Božji sud. Taj sud ne želi donijeti uništenje nego čišćenje. Bog želi dovesti u red ono što ljudi propuštaju. Upozorava na raširene nepravilnosti u hramskom kultu i zanemarene moralne i društvene odnose te poziva na obraćenje. Tako je pred nama četvrta rasprava (2, 17 – 3, 5). Prorok se okomljuje na svaku sumnju u Božju pravednost koja proizlazi iz tvrdnje: »Svi koji zlo čine dobro su viđeni u očima Jahvinim i takvi su mu mili!« (2, 17). Prorok naviješta dolazak Božjega suda.

Mario Cifrak

Peta nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Dodite, prignimo
koljena i padnimo nice
pred Gospodinom koji
nas stvorio, jer on je
Gospodin, Bog naš.

Ps 95, 6-7

Zborna molitva

Gospodine, tvoja nam je milost
jedina nada, a tvoja zaštita
jedina sigurnost. Molimo te:
snaži svoju obitelj neprestanim
dobročinstvima. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, ti nam jelo
i piće daješ za održanje
vremenitoga života.
Molimo te da nam postanu
i otajstvo vječnoga spasenja.
Po Kristu.

Prvo čitanje Iz 58, 7-10

Sinut će poput zore tvoja svjetlost.

Čitanje Knjige proroka Izaije
Ovo govori Gospodin:
»Podijeli kruh svoj s gladnima,
uvedi pod krov svoj beskućnike,
odjeni onog koga vidiš gola
i ne krij se od onog tko je tvoje krvi.
Tad će sinut poput zore tvoja svjetlost
i zdravlje će tvoje brzo procvasti.
Pred tobom će ići tvoja pravda,
a slava Gospodnja bit će ti zalaznicom.
Vikneš li, Gospodin će ti odgovoriti,
kad zavapiš, reći će: 'Evo me!'
Ukloniš li iz svoje sredine jaram,
ispružen prst i besjedu bezbožnu,
dadeš li kruha gladnome,
nasitiš li potlačenog,
tvoja će svjetlost zasjati u tmini
i tama će tvoja kao podne postati.«
Riječ je Gospodnja.

Pripjevni psalam Ps 112, 4-8a.9

Pripjev: Čestitima sviće ko svjetlost u tami.

Čestitima sviće ko svjetlost u tami:
milostiv, milosrdan i pravedan Gospodin.
Dobro je čovjeku koji je milostiv
i daje u zajam,
koji poslove svoje obavlja pravedno.

Dovijeka neće on posrnuti:
u vječnome će spomenu biti pravednik.
Žalosne se vijesti neće bojati,
stalno je njegovo srce
uzdajući se u Gospodina.

Postojano mu je srce, ničeg se ne boji.
On rasipno dijeli, daje sirotinji:
pravednost njegova ostaje dovijeka,
njegovo će se čelo slavno uzdići.

Drugo čitanje 1Kor 2, 1-5

Navijestih vam svjedočanstvo Krista raspetoga.

Čitanje Prve poslanice
svetoga Pavla apostola Korinćanima
Kada dođoh k vama, braćo, ne dođoh s uzviše-
nom besjedom ili mudrošću navješćivati vam
svjedočanstvo Božje jer ne htjedoh
među vama znati što drugo osim Isusa Krista,
i to raspetoga. I ja pridoh k vama slab,
u strahu i u veliku drhtanju. I besjeda moja
i propovijedanje moje ne bijaše u uvjerljivim
riječima mudrosti, nego u pokazivanju Duha
i snage da se vjera vaša ne temelji
na mudrosti ljudskoj, nego na snazi Božjoj.
Riječ je Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	78.2	Dodite, prignimo koljena
ili:	207	Prigni se, svako koljeno
Otpj. ps.:		Čestitima sviće (ŽV 01-2011)
Prinosna:	XIV	Evo nas, Oče
Pričesna:	243	Sakramentu veličajnom
ili:	242	O sveta gozbo
Završna:	260	O da bude radost

Popričesna molitva

Bože, htio si da jedemo od jednoga kruha i pijemo iz jedne čaše. Daj da životom budemo jedno u Kristu i u radosti plodni za spasenje svijeta. Po Kristu.

»Vi ste svjetlost svijeta.
Ne može se sakriti grad koji leži na gori.«

Francis Hoyland

Pjesma prije evanđelja Iv 8, 12

Ja sam svjetlost svijeta, govori Gospodin, tko ide za mnom, imat će svjetlost života.

Evanđelje Mt 5, 13-16

Vi ste svjetlost svijeta.

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

U ono vrijeme:

Reče Isus svojim učenicima:

»Vi ste sol zemlje. Ali ako sol obljutavi, čime će se ona osoliti? Nije više ni za što nego da se baci van i da ljudi po njoj gaze.«

»Vi ste svjetlost svijeta. Ne može se sakriti grad što leži na gori. Niti se užije svjetiljka da se stavi pod posudu, nego na svijećnjak da svijetli svima u kući. Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima.«

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Ocu nebeskom, koji nas je u Kristu obdario svjetlom spasenja, uputimo svoje molitve za Crkvu i za cijeli svijet:

1. Rasvijetli hod svoje Crkve da po vjernosti tvojoj istini i po svjedočenju evanđeoske ljubavi bude i danas svjetlo narodâ, molimo te.
2. Prodahni evanđeoskom hrabrošću i svetošću života pastire Crkve i sve navjestitelje tvoje riječi: daj da po njihovu vjernom služenju sva Crkva hodi putem spasenja, molimo te.
3. Pohodi svojom milošću sve naše obitelji da, okrijepljene snagom obiteljske molitve, budu sveto mjesto zajedništva u vjeri i ljubavi, molimo te.
4. U svima nama probudi kršćansku odgovornost za svijet u kojemu živimo: obnovi nas u vjeri i pomozi nam da po življenju evanđelja budemo sol zemlje i svjetlo svijeta, molimo te.
5. Svjetlom vječnoga života obasjaj svu našu pokojnu braću i sestre, molimo te.

Oče, izvore svakoga dobra, s pouzdanjem u tvoju dobrotu izričemo ti ove molitve.

Ti ih usliši i svojim nas svjetlom obdari da uzmožemo zdušno se zauzimati za sve što te molimo.

Po Kristu Gospodinu našem.

Preobrazba metaforâ u život

Dvije metafore nose ovaj kratki i važni tekst. Sol i svjetlo. Nalaze se na početku Govora na gori. Izrečene su neposredno nakon blaženstava. Prvo približavanje ovim metaforama upućuje na to da su sol i svjetlo svijeta upravo oni koje imenuje početak govora: progonjeni, ožalošćeni, siromašni, krotki, gladni i žedni, miroljubivi i progonjeni zbog pravednosti. Sol zemlje i svjetlost svijeta su oni kojima svijet nanosi zlo zato što pripadaju Kristu.

Sol zemlje

Sol je metafora Isusovih učenika. Kršćani su izabrani da u svijetu djeluju kao sol. Onako kako sol djeluje na hranu tako i kršćani trebaju djelovati na svijet. Sol nestaje u hrani, a hrana upravo zato dobiva okus. Kršćani se tako predaju u Božje ruke da on preko njih svijet čini dobrim i zdravim mjestom. Kršćani su, što metafora soli u svome najdubljem značenju znači, poslani misionariti. Unijeti okus u postojanje, koje se bez Božje prisutnosti lako pretvori u neukusno postojanje. Sol daje okus, čuva i čisti. Sol nema svrhu u samoj sebi. Nije tu da sačuva sebe. Sol je tu zbog svoga djelovanja. Kršćani nisu u svijetu zbog sebe. Oni su u svijetu da bi svijet imao okus dobrote. Kao što sol ne čuva sebe, tako ni kršćani. Kao što sol ne čisti

sebe, tako ni kršćani. Smisao soli opaža se kada sol nestane u hrani. Smisao kršćana se opaža kada njihovo djelovanje mijenja ljude, a oni ostaju u nevidljivome. Možda najmanje vidljivi kršćani najviše mijenjaju svijet.

Isus svojim kaže da su sol zemlje. Ne misli na svoju rodnu zemlju Palestinu niti na neki dio zemlje. Njegovi su sol cijele zemlje.

Sol, međutim, može obljutaviti. Bljutava je sol vidljiva. Po njoj se gaji. Ne služi ničemu. Smeta. Daje krivu sliku i o sebi i o svojoj ulozi. Kršćani koji su ispali iz poslanja ne služe više svijetu. Ne čine ga dobrim mjestom za postojanje, ne čuvaju dobrotu i ne čiste svijet od zla. Bave se sobom. Vidljivi su. Svijet ih gaji. Vjera kojom su kršćani postali sol zemlje može nestati. Kada iz kršćanskoga života nestane vjere, oni naliče bljutavoj soli. Kada se to događa? U trenutku kada se kršćani počnu baviti sami sobom, kada zaborave na svoje poslanje svijetu, kada se sustežu ući u svijet i dati se za njegovo čišćenje i njegov okus. Ako kršćani više ne donose radosnu vijest u svijet, čime će se svijet soliti? Ako svijet više od kršćana ne dobiva dobrotu koju sam ne posjeduje, odakle će je dobiti? Ako ljudsko postojanje od kršćana više ne dobiva radost života, od koga će je još dobiti? Svijet nema Božje dobrote, niti iz sebe ključa životnom radošću. Svijet smisao svoga postojanja

nema u sebi. On to može dobiti samo izvana. Isus hoće da to dobije od njega preko njegovih.

Baćena sol po kojoj ljudi gaze je slika suda. Sud se događa po nogama ljudi.

Svjetlost svijeta

Vi ste svjetlost svijeta. I ova je riječ upućena progonjenima. Svjetlost svijeta ima više značenja. Najprije, ona je privlačnost svijeta samoga. Svijet je privlačno mjesto ako u njemu ima onih koji su izvor dobre, jasnoće, istine, iskrenosti i ljepote. Isus svoje naziva svjetlošću, po kojoj je svijet dobar i lijep. Zatim, svjetlost svijeta je ono što svijetu pokazuje njega samoga. Svijet upoznaje sebe samoga samo ako ima svjetlo u kojemu se može vidjeti. Svijet je onakav kakav je prema progonjenima, ožalošćenima, siromašnima, krotkima, gladnima i žednima, miroljubivima i progonjenima zbog pravednosti. Potom, svjetlost svijeta su oni koji svijetu pokazuju kamo ići i kako se odnositi prema čudesnosti postojanja. Konačno, svjetlost sve to čini samo svojim postojanjem. Dovoljno je da svjetlost jest i sve je već tu. Isus ne kaže svojim da budu svjetlost! On misli da oni već to jesu. On ne izriče svoju želju da njegovi jednom postanu svjetlost svijeta. Grad na gori i svjetiljka u

kući ne trebaju biti ništa drugo niti išta drukčije od onoga što jesu. Već je dovoljno da jesu i već svijetle. Grad obilježava prostor i snalaženje u njemu. Svjetiljka u kući svijetli svima, bez privilegija i naklonosti. Ova čudesna neutralnost svjetla oslikava Božju bezuvjetnu ljubav i dobrotu. Svrha života kršćana kao svjetla nije u njima samima. Na njima svijet treba otkriti Boga kao nebeskog Oca i naučiti slaviti ga.

Iz metafore u život

Kršćani to već znaju. Nedjeljno liturgijsko slavlje sabire kršćane oko Krista, njegove riječi, tijela i krvi i stvara ozračje slave Božje prisutnosti. Krist je prvi sol zemlje i svjetlo svijeta. Na njemu njegovi kušaju što znače ove metafore. On je potpuno nestao i upravo zbog toga svijet se pretvorio u mjesto otvoreno bezuvjetnoj Božjoj dobroti. On je svojim predanjem i nestao i stalno ostao u svijetu. Njegova riječ, tijelo i krv jesu svjetlo svijeta. Na njemu je vidljivo kakav je svijet i na njemu se mjeri kamo svijet ide. Kršćani žive svoje poslanje tako da se redovito susreću s Kristom u liturgijskom slavlju, a potom odlaze u svijet i žive onako kako je Krist živio: kao sol zemlje i kao svjetlost svijeta.

Ante Vučković

Kršćani su pozvani biti »sol zemlje« – živeći mudrost evanđelja i dajući životu okus darovane vječnosti. Po pozivu da budu »sol zemlje« kršćani su upućeni drugima. Sol nije samo mudrost, okus, preobrazba, čuvanje od kvarljivosti. Ona se prepoznaje i po »boli« koju zadaje. Život evanđelja jest »sol« na ranu grijeha, na zlo i na svaku nepravdu svijeta.

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Bog – tvoja pravda

Iz 58, 7-10

Izaija govori o istinskom i lažnom postu (Iz 58, 1-14). Slične tekstove nalazimo i nekim ranijim proročkim tekstovima (usp. Am 4, 6-12; 5, 21-27; Iz 1, 2-3.10-17) koji završavaju presudom o krivici naroda. Ovaj odlomak, međutim, završava navještajem spasenja. Nakon poticaja na socijalnu osjetljivost i pravdu (Iz 58, 7), slijedi slika proslave u svjetlosti koja će »sinut' poput zore« i o zdravlju koje će »brzo procvasti« (58,8). Ova svjetlost i zdravlje ostvaruju se Božjom prisutnošću, a Bog je prikazan kao »tvoja pravda« i »slava Gospodnja«. Prvi izraz podsjeća da je Bog na strani nepravedno potlačenih i vraća im pravicu, a drugi izraz podsjeća na drevno izbavljenje iz Egipta, kad je Božja slava vodila narod i ispunjala Šator sastanka. Spominjanje vikanja ovdje podsjeća na početak poglavlja gdje se kaže: »Viči iz sveg grla, ne suspreži se! (...) Objavi mom narodu njegove zločine, domu Jakovljevu grijeha njegove.« (58, 1) Na to vikanje Bog odgovara moćnim »Evo me!« (58, 9), čime se stavlja na stranu naroda.

Darko Tepert

Šesta nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Budi mi, Gospodine, hrid
zaštite, tvrđava spasenja.
Jer ti si hrid moja, tvrđava
moja, radi imena svoga
vodi me i ravnoj!

Ps 31, 3-4

Zborna molitva

Bože, rekao si da boraviš
u pravednu i iskrenu srcu.
Daj da mi budemo takvi
te se trajno nastaniš u nama.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine,
nek nas ovaj prinos očisti
i obnovi na sliku Kristovu,
da vršimo tvoju volju
i postignemo obećanu nagradu.
Po Kristu.

Prvo čitanje Sir 15, 15-20

Nije nikad zapovijedio nikomu da bude bezbožnik.

Čitanje Knjige Sirahove

Ako hoćeš, možeš držati zapovijedi,
u tvojoj je moći da budeš vjeran.

On je preda te stavio vatru i vodu:
za čim hoćeš pruži ruku svoju.

Pred čovjekom je i život i smrt:
što on više voli to će mu se dati.

Jer velika je mudrost u Gospodina,
on je svemoćan i vidi sve.

Oči Gospodnje počivaju
na onima koji ga se boje,
Gospodin zna svako djelo čovječje.
Nije nikad zapovjedio nikomu da bude
bezbožnik niti dao dopuštenje za grijeh.
Riječ Gospodnja.

Pripjevni psalam Ps 119, 1-2.4-5.17-18.33-34

Pripjev: Blaženi koji hode
po zakonu Gospodnjemu!

Blaženi oni kojih je put neokaljan,
koji hode po Zakonu Gospodnjemu!
Blaženi oni koji čuvaju propise njegove,
čitavim srcem njega traže!

Naredbe si svoje dao
da se brižno čuvaju.

O, kad bi čvrsti bili putovi moji
da tvoja čuvam pravila!

Milostiv budi meni, služi svojem,
da živim i tvoje riječi čuvam!

Otvori oči moje
da gledam divote tvoga Zakona!

Pokaži mi, Gospodine, stazu pravila svojih
i ja ću je čuvati do kraja!

Pouči me da se tvoga držim zakona
i čuvat ću ga svim srcem!

Drugo čitanje 1 Kor 2, 6-10

*Bog prije vjekova predodredi mudrost
za slavu našu.*

Čitanje Prve poslanice
svetoga Pavla apostola Korinćanima
Braćo! Mudrost doduše navješćujemo
među zrelima, ali ne mudrost ovoga svijeta,
ni knezova ovoga svijeta koji propadaju,
nego navješćujemo Mudrost Božju,
u otajstvu, sakrivenu; onu koju predodredi
Bog prije vjekova za slavu našu,
a koje nijedan od knezova ovoga svijeta
nije upoznao. Jer da su je upoznali,
ne bi Gospodina slave razapeli.
Nego, kako je pisano: »Što oko ne vidje,
i uho ne ču, i u srce čovječje ne uđe,
to pripravi Bog onima koji ga ljube«.
A nama to Bog objavi po Duhu
jer Duh sve proniče, i dubine Božje.
Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	78.1	Gospodin je jakost svome narodu
Otpj. ps.:		Blaženi koji hode (ŽV 02-2011)
Prinosna:	VI	Izvore vode žive
ili:	237	Mir svoj, o Bože
Pričesna:	135.3	Bog je tako ljubio svijet
Završna:	259	Krist nas je sobom hranio

Starima je rečeno, a ja vam kažem...

Silvio Consadori

Pričesna pjesma

Bog je tako ljubio svijet
da je dao svoga Sina
jedinorođenca da nije-
dan koji u njega vjeruje
ne propadne, nego da
ima život vječni.

Iv 3, 16

Popričesna molitva

Gospodine, uživali smo
kruh s neba. Daj da ga
uvijek budemo gladni
jer nam daje pravi život.
Po Kristu.

Pjesma prije evanđelja usp. Mt 11, 25

Blagoslovljen da si, Oče,
Gospodaru neba i zemlje,
što si otajstva Kraljevstva
objavio malenima.

Evanđelje Mt 5, 20-22a.27-28.33-34a.37 (kraća verzija)

Rečeno je starima ... a ja vam kažem.

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju
U ono vrijeme: Reče Isus svojim učenicima:

»Uistinu kažem vam:

ne bude li pravednost vaša veća
od pravednosti pismoznanaca i farizeja,
ne, nećete ući u kraljevstvo nebesko.

Čuli ste da je rečeno starima:

Ne ubij! Tko ubije, bit će podvrgnut sudu.

A ja vam kažem: Svaki koji se srdi na brata
svoga, bit će podvrgnut sudu.

Čuli ste da je rečeno:

Ne čini preljuba!

A ja vam kažem: Tko god s požudom
pogleda ženu, već je s njome učinio
preljub u srcu.

Čuli ste još da je rečeno starima:

Ne zaklinji se krivo, nego izvrši Gospodinu
svoje zakletve. A ja vam kažem:

Ne kunite se nikako!

Vaša riječ neka bude: 'Da, da – ne, ne!'

Što je više od toga, od Zloga je.»

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, Bog nas je u Kristu pozvao da,
oslobođeni od svakoga robovanja, hodimo
u novosti života. Uputimo nebeskome Ocu molitve,
zajedno govoreći:

Prati nas svojom milošću, Gospodine.

1. Rasvijetli svojim Duhom put Crkve da, vjerna evanđelju, umije svim ljudima donijeti radost i svjedočiti spasenjsku snagu Kristovih zapovijedi, molimo te.
2. Čuvaj u svjetlu svoje istine sve pastire Crkve; obdari ih hrabrošću naviještanja tvoje riječi pred svim iskušenjima života i pred svim protivljenjima svijeta, molimo te.
3. Okrijepi snagom svjedočanskoga života sve kršćane u našem društvu kako bi, nasljedujući evanđelje, gradili novi svijet i sve ljude povezivali ljepotom Kristove ljubavi, molimo te.
4. sve one koji zbog vjernosti evanđelju trpe prijezir i poniženje: pomози im da ne posustanu na putu vjere i daj da njihovo svjedočanstvo bude zalog evanđeoske preobrazbe svijeta, molimo te.
5. Obnovi u nama sve što je ranjeno grijehom i nevjernošću tebi; daruj nam snagu vjere da uvijek prepoznamo put spasenja i radosno ti služimo u potpunome predanju srca, molimo te.

Primi, Oče nebeski, naše molitve i obnovi nam želju da te još dublje spoznamo i još vjernije slijedimo. Prati svojom milošću naše odluke i naša nastojanja na putu vjere. Po Kristu Gospodinu našem.

O zloj srdžbi i oholjoj ekscelenciji

Evandeoski ulomak današnje nedjelje bogat je mislima. Izdvojio bih jednu o kojoj se možda premalo razmišlja među nama kršćanima, a to je srdžba: »Svaki koji se srdi na brata svoga, bit će podvrgnut sudu.« Kako proizlazi iz navedenoga teksta, Isus Krist protivi se srdžbi, a na tom su tragu i mnogobrojni drugi novozavjetni tekstovi. No, isto tako dobro znamo da se Isus sam srdio. Dovoljno je samo sjetiti se njegove srdžbe kad je trgovce izbacio iz hrama. I u Starom zavjetu Bog se često prikazuje kao srditi Bog. To nas pomalo zbunjuje. No, razvidno je da mora postojati dobra i zla srdžba. O tim dvjema vrstama srdžbi pisao je već Toma Akvinski pa ćemo se njime poslužiti u ovom razmatranju.

Dobra srdžba zbog revnosti

Za Tomu dobra srdžba jest ona koja se događa zbog revnosti. Riječ je o revnosti shvaćenoj kao težnja da se drugomu naškodi zbog pravedne osвете. Čovjek, naime, ima pravo na pravednu »osvetu« tamo gdje mu je nanesena nepravda. Dobra srdžba predstavlja težnju da se nanošenjem zla drugomu korigira drugoga, da mu se posvijesti zlo koje je učinio. Zato je dobra srdžba jako važna jer predstavlja osjetljivost za pravednost, neslaganje sa zlom i brzo suprotstavljanje zlu. U tom se smislu i Bog s pravom srdi na čovjeka.

Premda čovjek ne može Boga uvrijediti, on vrijeđa njegov poredak, čovjeka i sva stvočenja. Bog se srdi i kažnjava čovjeka zbog njegova grijeha. Kažnjava ga tako što je već sâm grijeh golema kazna za grješnika, grijeh ga čini nesretnim, uništava ga iznutra. A na koncu povijesti, što će također biti »dan srdžbe« (»dies irae«), Bog će dovršiti grijehom narušeni poredak, dajući svakomu – pravedniku i grješniku – prema zaslugama. Dakle, dobro je da se srdimo i bilo bi jako opasno kad se ne bismo više

Krist nas oslobađa od ohole uzvišenosti i lažne poniznosti.
(*Romare Bearden*)

srdili ovdje u svijetu. Time bismo zapravo potvrdili da nas zlo više ne boli, da smo se prepustili zlu, što bi bio definitivni trijumf zla nad nama. Toliko o dobroj srdžbi iz revnosti.

Zla srdžba zbog ohole uzvišenosti

Zla pak srdžba, a time dolazimo do našega evandeoskog ulomka, jest ona gdje drugomu uzvraćamo većom mjerom no što je on to zaslužio. Isto tako, srdžba je zla kad sami preuzimamo osvećivanje, a to nam nije dopušteno (osveta u doslovnom smislu riječi), ili kad želimo naškoditi drugomu zbog nekih drugih razloga, a ne da ga ispravimo u zlu. Sveti Toma na jednom mjestu znakovito piše da srdžba konkretno nastaje ne samo zbog općenito nanесene nepravde, nego zbog omalovažavanja naše uzvišenosti, ekscelencije (»excellencia«). Upravo taj pojam omalovažavanja naše uzvišenosti čini mi se od posebne važnosti za razumijevanje zle srdžbe. Dakle, zla se srdžba jav-

lja kad nas netko omalovažava u našoj uzvišenosti i to obično na trostruk način, piše andeoski učitelj: prijezirom, sprječavanjem u nekoj nakani i drskošću. Toma je time savršeno pogodio uobičajene razloge naše srdžbe, posebice u svakidašnjici. On dalje ne razvija ideju omalovažavanja uzvišenosti u kontekstu zle srdžbe, što bih ja ovdje pokušao, jer čini se da je upravo to glavni razlog zle srdžbe.

Zla srdžba nastaje ponajprije zbog *ohole ekscelencije*. Naime, grješni čovjek teži oholoj uzvišenosti, smatra sebe prevažno uzvišenim, ima 'ego' koji treba neprestance hraniti pohvalama, primjećivanjem, molbama, srdachnostima. Oholo uzvišenoga čovjeka nikad se ne može dovoljno »nahriniti«. On je jako osjetljiv na svoj ego, odmah burno i srdito reagira kad mu se ne odaje tobože dovoljno priznanja i počasti. To smatra prijezirom, napadom i drskošću. Toma genijalno primjećuje da se posebice srdi onaj komu nešto nedostaje, koji je slab. Oholo uzvišen čovjek zapravo je iznutra manjkav, slab i nesiguran. Lako plane, bjesni ili je neprestance srditi na sve one koje imalo ugrožavaju njegovu uzvišenost. Srditi je

čak i na samoga Boga jer i sam Bog ne može »nahriniti« njegov ego!

Krist nas zato želi osloboditi od te ohole uzvišenosti. Želi da stišamo svoj napuhani i osjetljivo oholi ego, da ga »hranimo« onim što je iznad nas, Bogom. Želi da se napunimo Bogom, a ne ljudskim pohvalama i priznanjima. Jer, onaj tko je pun Boga, tko žarko traži Boga, on ne samo da ne će morati hraniti svoj ego stalnim pohvalama, primjećivanjima, molbama, ne će se zbog toga stalno srditi na sve i svašta, nego ga čak i stvarni prijezir i drskost drugih uopće ne će doticati. Stoga će se rijetko srditi. Odnosno, srditi će se ne toliko zbog svoje povrijeđene uzvišenosti, koliko zbog povrijeđene same istine i pravednosti, odnosno zbog samoga Boga. Ali i tada će noć provesti bez srdžbe (usp. Ef 4, 26) jer zna da ima važnijih stvari od njega samoga, važnije 'ekscelencije' negoli je to njegova 'ekscelencija', a ta je ekscelencija Isus Krist.

Dragi čitatelju, što ti reći nego: manje se srdi, ne budi umišljena i ohola ekscelencija, hrani svoj ego Bogom, ugledaj se više u poniznu, blagu i nenametljivu ekscelenciju Isusa Krista.

Ivica Raguz

»Starima je rečeno, a ja vam kažem...« Isus nastupa s božanskim autoritetom, s vlašću koja nadilazi vlast rabina i proroka. On ne dokida, nego ispunja Zakon. To ispunjenje donosi »mjeru višega«. Isus time ne uspostavlja neki novi društveni ili etički poredak, nego kazuje da kršćanstvu ne pristaje nijedna ljudska pravednost, nego mjera Božje ljubavi. Kršćanin uvijek pomiče granice vlastite pravednosti, dobrote, solidarnosti, ljubavi... Samo tako svijet raste i postaje Božjim Kraljevstvom.

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Preda te stavljam život i smrt

Sir 15, 15-20

Knjiga Sirahova snažno naglašava slobodu volje i ovo je vjerojatno jedan od najjasnijih takvih izričaja u cijeloj Bibliji. Zapravo je briga svetoga pisca pokazati kako nije Bog odgovoran za neki grijeh. Današnji je odlomak srce te rasprave. Redak koji mu prethodi glasi: »On je sam u početku stvorio čovjeka i prepustio ga slobodnoj volji njegovoj.« (Sir 15, 14). U nastavku je, pak, vidljivo da svaki pojedinac ima apsolutnu slobodu u tome hoće li izabrati »život« tako što će biti poslušan Božjem zakonu, ili »smrt« tako što će odbiti poslušnost. Podsjeća to i na riječi Ponovljenoga zakona: »Gledaj! Danas preda te stavljam: život i sreću, smrt i nesreću« (Pnz 30, 15). Izabrati život znači ljubiti Boga, slušati njegov glas i prijanjati uza nj (usp. 30, 19-20). Kad na kraju Sirah kaže da Bog nikada nije nikomu zapovjedio da bude bezbožnik ni dao dopuštenje za grijeh (Sir 15,20), on odbija svaku mogućnost predestinacije. Čovjek pred sobom ima različite mogućnosti i uvijek je pred izborom. Taj izbor ovisi samo o njemu pa ne smije nalaziti izgovor u Bogu.

Darko Tepert

Biskupova blagoslovna gesta u procesijama

U

liturgiji Crkve susrećemo i geste kojima nije moguće uvijek pronaći jasno uporište ili detaljan opis u liturgijskim odredbama, a što ne znači da su one bez smisla ili da su plod nečije proizvoljnosti. Pružajući mjesto ostvarenju Božjega djela spasenja u Crkvi, liturgija očituje život same Crkve koja, vjerna svome poslanju, biva podložna povijesnim mijenama i razvojem. U tome hoću kroz povijest i liturgija biva trajno obnavljana, ali katkada pojedine obredne geste preživljavaju reformske zahvate te u praksi Crkve ostaju živjeti i onda kada ih obnovljena liturgija previdi ili zaboravi, ili pak kada ne osjeća potrebu posebno ih normirati. Crkva je, naime, kroz stoljeća oblikovala vlastitu *liturgijsku kulturu* u kojoj nema potrebe pri svakoj obnovi sve do u tančine iznova normirati ili pozitivnom odredbom predvidjeti jer se neke obredne geste i čini usvajaju zajedno sa širom liturgijskom predajom. U okviru takvih gesta možemo promatrati i onu kojom biskup, čineći znak križa, blagoslivlja puk kada prolazi kroz okupljenu zajednicu vjernika.

Jasnije odredbe o toj gesti nalazimo u pret hodnome *Biskupskom ceremonijalu* (I, IV, 1; II, XXXII, 1), koji je predviđao da biskup blagoslivlja puk kada god, u crkvi ili izvan crkve te u procesijama, prolazi kroz okupljenu zajednicu, a vjernici bi se pritom znamenovali znakom križa ne govoreći ništa (*privatim*). U novome Biskupskom ceremonijalu glede te blagoslovne geste susrećemo tek jednu 'uzgrednu' naznaku i to u opisu redosljeda ulazne procesije, bez pobližih određenja (usp. BC, 128). Naznačeno je tek da biskup u ulaznoj procesiji, noseći u lijevoj ruci biskupski štap, desnom blagoslivlja puk. Ta je naznaka dostatna za potvrdu te geste, a smisao i značenje valja joj iščitavati iz liturgijske tradicije. Korisno je, stoga, iznijeti

Kada biskup u obrednim ophodima ili procesijama prolazi kroz puk, okrenut prema puku desnom rukom čini znak križa. Je li u tome znaku riječ o blagoslovnoj gesti ili ona ima i neko drugo značenje?

Karlo D.

neka povijesna rasvjetljenja (prema: S. Sirboni, *Vita pastorale*, 2013., br. 6., str. 13.).

Hodočasnica Egerija svjedoči o jeruzalemskoj liturgijskoj tradiciji pred kraj 4. stoljeća: svakoga dana, nakon blagoslova kojim završava jutarnja liturgija časova, svi nazočni pristupali bi biskupu (»ad manum ei accedunt«), a on bi ih, izlazeći, jednog po jednog blagoslovio (»ille eos uno et uno benedicet«; *Itinerarium Egeriae*, 24, 2). Sličan je običaj posvjedočen i u rimskoj tradiciji iz 7. stoljeća, a odnosi se na papin prolazak kroz puk na kraju euharistijskoga slavlja. U to je doba, naime, slavlje euharistije završavalo popričesnom molitvom te »molitvom nad narodom« (*oratio super populum*), koja je sadržajno bila blagoslovnoga karaktera. Dakon bi potom izgovorio riječi otpusta »Ite missa est«, a biskup bi, izlazeći, prolazio kroz puk i blagoslivljao ga. Taj je oblik blagoslova bio pridržan samo biskupima. Tek u 12. stoljeću oblikuje se obred završnoga blagoslova koji biskup, nakon završne molitve, stojeći kod oltara udjeljuje svemu puku, okrećući se prema sredini te lijevo i desno, ili pak okrećući se na sve četiri strane svijeta. Završni blagoslov nakon toga vremena ustaljen je i u misama koje predvođe prezbiteri, premda se oblikuje kroz drukčije geste i blagoslovne obrasce. Uvođenjem »zajedničkoga« završnoga blagoslova nije dokinuta praksa da biskup blagoslivlja vjernike dok, po završetku slavlja, prolazi kroz okupljenu zajednicu. Štoviše, liturgijske su je knjige jasno opisivale sve do zadnje liturgijske obnove.

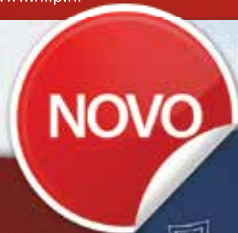
Riječ je, dakle, o blagoslovnoj gesti koja ima svoje ukorjenjenje u tradiciji, potvrdu u današnjim liturgijskim odredbama, a u kojoj, osim značenja blagoslova, možemo čitati izraz pastirske povezanosti biskupa s pukom te izraz kršćanske blizine, koja u služenju očituje radosno lice Crkve. ■

INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050 • faks: +385 (0)1 5635 051
e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

hilp

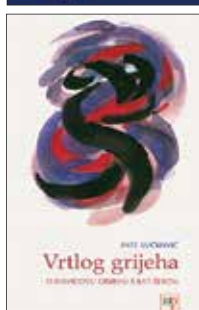
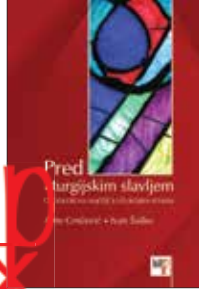

Liturgijski kalendar za 2014.

Dva kalendara u jednom – **Rokovnik** od 136 stranica, i
Mjesečni preglednik od 28 stranica.

U **Rokovniku** su za svaki tjedan kroz godinu predviđene po dvije stranice s liturgijskim čitanjima za svaki dan te citatom iz evanđelja dana, dok **Mjesečni preglednik** donosi pregled cijelog mjeseca na po dvije stranice. Kalendar su tiskani dvobojno na kvalitetnom papiru u PVC koricama, što im osigurava otpornost na habanje i jamči cijelogodišnje korištenje. Dostupan je u dvije boje korica – bordo i plavoj. Cijena kalendara je 28 kuna, a na veće količine odobravamo popust. Troškovi poštarine nisu uračunati u cijenu kalendara. Kalendar možete naručiti na narudzbe@hilp.hr, faksom na broj +385 (0)1 5635 050 ili na telefon +385 (0)1 5635 051.

Preporučujemo naša ostala izdanja

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 13,00 kn. Inozemstvo: 3,70 EUR; 4,50 CHF; 6,20 USD; 6,20 CAD; 7,50 AUD
Godišnja pretplata: 169,00 kn. Inozemstvo: 48 EUR; 58 CHF; 80 USD; 80 CAD; 97 AUD • BiH, SRB, MNE: 36 EUR
Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – 2340009-1110174994
model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj
Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – 703000-012769
SWIFT: PBZGHR2X – IBAN: HR88 2340 0091 1101 7499 4

Deum laudamus: te
dñm confitemur.

De eternū patrem om
nis terra ueneratur.

Ibi oēs āgelis tibi
celi et uniuerse potestates

Ibi cherubin et ser
aphim: incessabili uoce p

Sanctus. clāmāt

~ Sanctus ~